

Kader voor

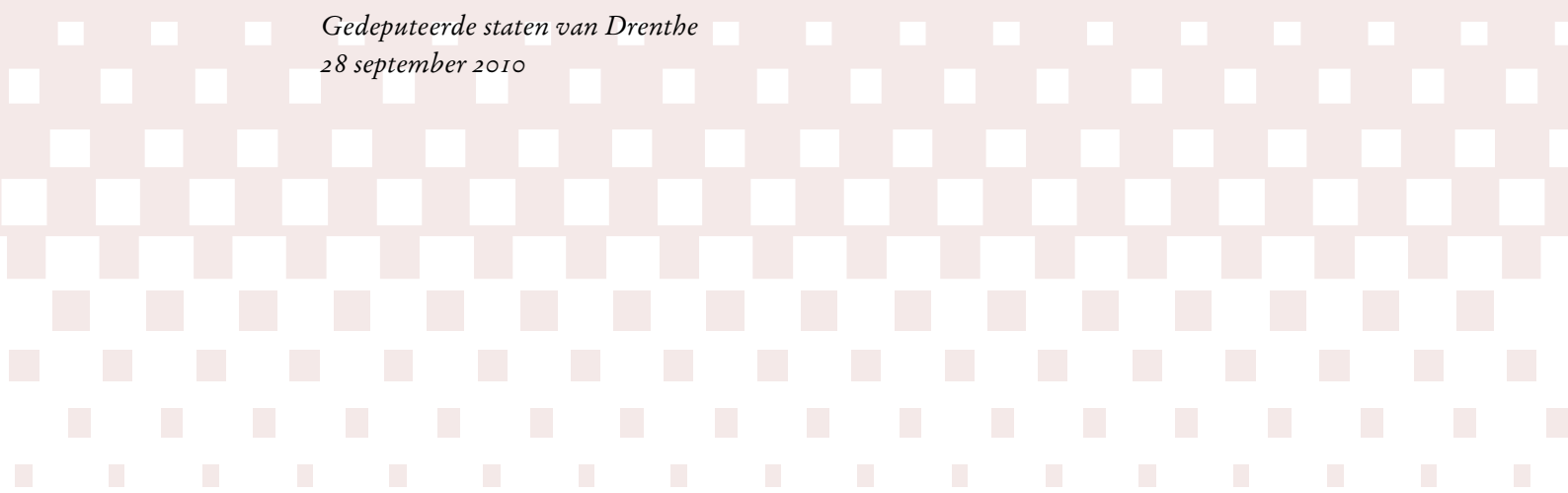
provincie Drenthe

Economische Investerings

2011-2015

Kader voor **Economische Investeringsen** **2011-2015**

Gedeputeerde staten van Drenthe
28 september 2010

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Grafische verzorging: Docucentrum provincie Drenthe

Fotografie: Kenniscampus Emmen van Stenden hogeschool, INCAS³/Deborah Roffel,
Hans Dekker, AVEBE en Willem J. Kleppe Assen

Voor een gezonde economie

Drenthe heeft een gezond en gevarieerd bedrijfsleven, met als motor een sterk midden- en kleinbedrijf en twee veelbelovende 'pieken' op het gebied van sensortechnologie en agribusiness. Een economische basis om trots op te zijn. Dat ook in onze provincie de gevolgen van de economische crisis voelbaar zijn, doet daar niets aan af.

Economie en werkgelegenheid zijn van buitengewoon belang. Niet voor niets is economie als 'kernwaarde' opgenomen in het nieuwe omgevingsbeleid van de provincie Drenthe.

Om de werkgelegenheid de komende jaren verder te versterken, willen gedeputeerde staten inzetten op het optimaliseren van het vestigingsklimaat, het versterken van de sectoren toerisme en agribusiness, het verder ontwikkelen van kennis en innovatie en het bevorderen van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Een 'match' tussen menselijk kapitaal en de behoeften van het bedrijfsleven is belangrijk voor de werkgelegenheid van de toekomst. Zeker als we ons realiseren dat verschillende sectoren van de arbeidsmarkt geconfronteerd gaan worden met een tekort aan goed opgeleid personeel.

Begin dit jaar hebben provinciale staten van Drenthe de Economische Beleidsagenda (2010-2015) vastgesteld. Het nu voorliggende Kader voor Economische Investeringen vormt de uitwerking daarvan.

Uit de vele waardevolle reacties die we hebben ontvangen, blijkt dat er een stevig draagvlak is voor de economische koers die gedeputeerde staten voor de komende jaren hebben uitgezet. Daar willen we graag op verder bouwen, waarbij we met onze partners het gesprek aangaan over het realiseren van onze gezamenlijke doelen.

Het college van gedeputeerde staten van Drenthe

Inhoud

	Voor een gezonde economie	3
1	Over dit Kader voor Economische Investeringen	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Relatie met andere provinciale beleidskaders	6
1.3	Doelgroep en leeswijzer	7
2	Omgeving en economische ontwikkelingen	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Actoren	9
2.3	Betrokken overheden	10
2.4	Economische situatie	13
3	Kenniseconomie en provinciale rollen en taken	15
3.1	Inleiding	15
3.2	Provinciale rolopvatting nieuwe stijl	16
3.3	Conclusies en toetsingscriteria	17
4	Uitvoeringskader	19
4.1	Inleiding	19
4.2	Noordelijke en internationale samenwerking	19
4.3	Versterken van de regionale innovatiekracht	21
4.4	Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	25
4.5	Optimaliseren vestigingsklimaat	29
4.6	Beter benutten van toeristische mogelijkheden	35
4.7	Versterken van de agribusiness	39
5	Financieel kader	45
6	Monitoring	48
6.1	Inleiding	48
6.2	Monitoring en de bijbehorende indicatoren	48
6.3	Rapportage over de uitvoering van het KEI	51
7	Hoe verder	52
	Bijlagen	53
1	Doelenboom KEI	54
2	Lijst met afkortingen	55

1 Over dit Kader voor Economische Investeringen

1.1 Inleiding

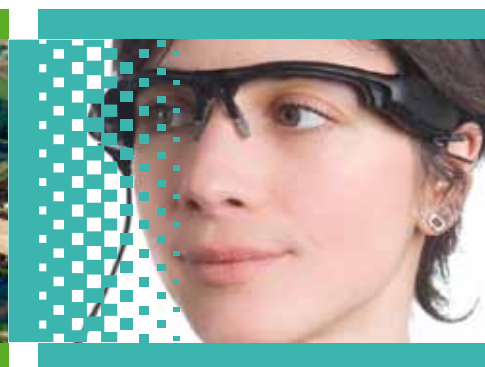
Op 3 februari 2010 hebben provinciale staten van Drenthe de Economische Beleidsagenda 2010-2015 vastgesteld. Met deze agenda zetten wij als provincie in op een concurrerende, innovatieve en duurzame economie. Hierbij ligt de focus op het ontwikkelen van kennis en innovatie. De centrale doelstelling is het scheppen en behouden van werkgelegenheid door de ontwikkeling van een duurzame en robuuste economische structuur. In dit Kader voor Economische Investeringen (KEI) worden de doelstellingen uit de Economische Beleidsagenda 2010-2015 geconcretiseerd en wordt een kader geschetst voor de realisatie van die doelstellingen.

De huidige economische ontwikkelingen, de verwachte bezuinigingen en de veranderde rol- en taakinvulling van de provincie (zoals onder meer verwoord in het bestuursakkoord Rijk/provincies en Provincie Drenthe Nieuwe Stijl) maken dat er keuzes moeten worden gemaakt. Op basis van de Economische Beleidsagenda hebben wij focus aangebracht op zowel doelen als provinciale rollen en taken. De gemaakte keuzes, maar ook de criteria op basis waarvan die keuzes zijn gemaakt, zijn in dit stuk verwoord.

Deze notitie geeft het kader aan voor de activiteiten van de provincie Drenthe voor het taakveld Economie tot en met 2015. Om de doelen te bereiken willen we in gezamenlijkheid met onze partners uitvoering geven aan dit KEI. De Omgevingsvisie is hiervoor het sturingskader.

In de Economische Beleidsagenda 2010-2015 hebben wij vijf prioriteiten gedefinieerd. Deze worden in dit KEI verder uitgewerkt. Het betreft:

1. Versterken van de regionale innovatiekracht
2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, arbeidsmarkt en onderwijs
3. Optimaliseren vestigingsklimaat
4. Beter benutten van toeristisch-recreatieve mogelijkheden
5. Versterken van de agribusiness

In het KEI wordt beschreven welke economische doelstellingen wij willen bereiken, hoe en met wie. Met het KEI als richtinggevend document gaan wij in gesprek met onze stakeholders. Ook wordt aangegeven op welke manier de inzet bijdraagt aan het realiseren van andere provinciale doelstellingen. Op basis van het KEI wordt ieder jaar een operationeel jaarprogramma gemaakt. Hierin staan concrete acties en activiteiten, wie deze uitvoert, hoe het wordt uitgevoerd en de financiering ervan. Door jaarlijks opnieuw te programmeren kan flexibel worden ingespeeld op de dynamische omgeving waarin de provincie opereert.

Ook is in het KEI de inhoud verwerkt van de economische deelprogramma's die tot nu toe zijn verschenen: 'Aan het werk met Kennis', 'Drentse Agenda Recreatie en Toerisme' (DART 2009-2013) en de 'Strategienota Agribusiness'. Het KEI vormt voortaan het integrale afwegingskader voor de economische beleidsinzet. De inhoud van deze deelprogramma's is op hoofdlijnen verwoord in het KEI en wordt verder meegenomen in de jaarprogramma's.

1.2 Relatie met andere provinciale beleidskaders

De provincie heeft haar integrale beleidsvisie op de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe vastgelegd in de Omgevingsvisie Drenthe. Het KEI is de uitwerking van de doelstellingen in de Omgevingsvisie op het ruimtelijk-economische domein. In het KEI wordt, waar mogelijk, gewerkt vanuit een gebiedsgerichte benadering. Deze benadering is terug te vinden in de uitwerking van de prioriteiten in hoofdstuk 4. Ook wordt op verschillende plekken in het KEI aangesloten bij de ambities en concrete plannen van de regio's Groningen-Assen en Drentse Zuidas.

Naast de Omgevingsvisie zijn ook andere provinciale initiatieven van belang voor de activiteiten in het KEI. Het verbeteren van de interne en externe bereikbaarheid is belangrijk voor het behouden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat. De provincie heeft haar visie en plannen op het terrein van bereikbaarheid vastgelegd in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan. Verder is er op het vlak van het versterken van de innovatiekracht en het vestigingsklimaat een verbinding met het Regiospecifiek Pakket (RSP) en het programma Klimaat en Energie. Voor toerisme en agribusiness is het provinciaal Meerjarenprogramma (pMJP) een belangrijk kader. En het arbeidsmarktbeleid hangt samen met de Sociale Agenda van Drenthe, onder meer voor wat betreft de bestrijding van onderwijsachterstanden en een betere combinatie van arbeid en zorg.

Met de Culturele Agenda bestaat een wisselwerking op het vlak van creatief ondernemerschap en kansen voor cultuur en toerisme. De culturele infrastructuur is een belangrijke vestigingsvoorwaarde. De organisatie Drenthe 2028 maakt het mogelijk dat Drenthe een provincie wordt waar het economisch en ruimtelijk klimaat zo is ingericht dat sport en bewegen voor iedereen toegankelijk is.

Het is de ambitie van het KEI om de ruimtelijk-economische doelstellingen uit de Omgevingsvisie te verbinden met de andere doelstellingen van de provincie Drenthe op economisch terrein. In hoofdstuk 4 wordt deze verbinding vertaald naar concrete doelstellingen en activiteiten. Innovatiedoelstellingen en milieudoelstellingen trekken vaak gelijk op, omdat innovatie veelal leidt tot een duurzamere productie en consumptie. Het oppakken van beleid vanuit een integrale doelstelling betekent verweving van ambities en programma's vanuit de verschillende beleidsvelden; bijvoorbeeld kennis en innovatie op het terrein van waterbeleid, gerichtheid op stuwende cultuurvoorzieningen¹, natuurontwikkeling met kansen om economisch rendement te genereren, etc.

Zorgeconomie biedt vanuit economisch en maatschappelijk oogpunt kansen voor Drenthe, vooral op het terrein van de kenniseconomie. Een mooi voorbeeld zijn de kansen die ontstaan door de koppeling van healthy ageing aan Sensor City. De zorg is een belangrijke sector gezien de werkgelegenheid en ook de kwaliteit en innovatie in de zorg zijn belangrijke onderwerpen. In de toekomst worden onder andere in deze sector grote tekorten op de arbeidsmarkt verwacht. De arbeidsproductiviteit zal dus omhoog moeten, onder andere door meer gerichtheid op kennis en innovatie.

1.3 Doelgroep en leeswijzer

Aan de totstandkoming van het KEI hebben onze stakeholders actief bijgedragen. Een groot deel van hen was in het voorjaar aanwezig bij een bijeenkomst in Veenhuizen. Tijdens deze bijeenkomst is input geleverd voor het KEI. Vervolgens is het concept-KEI verstuurd aan onze stakeholders voor hun reactie. Deze reacties zijn voor een groot deel verwerkt in het KEI. Voor een ander deel worden de reacties meegenomen in de diverse jaarprogramma's.

1 Stuwend betekent dat meer dan 50% van de omzet van buiten de provincie wordt gehaald.

Het KEI is daarmee het resultaat van afstemming met interne en externe betrokken partijen (4 O's, ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid) en kent een integrale uitwerking van de verschillende prioriteiten. Het is geschreven voor gedeputeerde staten en provinciale staten en voor betrokken externe partijen.

Na de inleiding in hoofdstuk 1 volgt hoofdstuk 2 over de veranderingen in de omgeving van de provincie op het economische beleidsveld. In hoofdstuk 3 komen de rol van de provincie en de toetsingscriteria op basis waarvan wij keuzes hebben gemaakt aan de orde. In hoofdstuk 4 staat op hoofdlijnen beschreven wat wij in de periode 2011-2015 aan doelen willen realiseren en op welke wijze. Hoofdstuk 5 schetst het financiële kader voor de komende jaren. In hoofdstuk 6 staat hoe de monitoring van de uitvoering van het KEI wordt vormgegeven. Tot slot wordt in hoofdstuk 7 ingegaan op het vervolgproces.

2 Omgeving en economische ontwikkelingen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste omgevingsfactoren beschreven die bepalend zijn voor de inzet van de provincie Drenthe in het economische domein. Een omgevingsanalyse is al uitgewerkt in de Economische Beleidsagenda. In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de verschillende actoren in het economische domein. Vervolgens worden de belangrijkste ontwikkelingen in de verschillende overheidslagen en de invloed van de economische situatie beschreven.

Economie wordt steeds meer mondiaal van karakter. Het belang van netwerkeconomie en (internationale) samenwerking groeit. De provincie is daarbij één van de actoren in het economische domein. Het netwerk van de provincie bevindt zich dan ook zowel binnen Drenthe als ver daarbuiten.

2.2 Actoren

Binnen het economische domein zijn de 4 O's de belangrijkste spelers. Het gaat hierbij om: ondernemingen, onderwijs, onderzoek en overheid. Concreet (zonder uitputtend te willen zijn) zijn onze partners onder andere: VNO-NCW Noord, MKB-Noord, Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM), Syntens, Kamer van Koophandel Noord-Nederland (KvK), TechnologieCentrum Noord-Nederland (TCNN), FNV en CNV, Marketing Drenthe, TRD (Toeristisch Recreatief Drenthe) en LTO, universiteiten als de RUG, de WUR en TU Twente, HBO en MBO-instellingen, onderzoeksinstituten als ASTRON en INCAS³ en UWV WERKbedrijf, gemeenten, het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), andere provincies, het Rijk, Noordwest-Duitsland en de Europese Commissie. Als wij het KEI optimaal en in samenhang willen uitvoeren, zullen wij dus onze inzet en activiteiten moeten afstemmen met andere actoren in het speelveld.

2.3 Betrokken overheden

Zoals al eerder is opgemerkt, is de provincie één van de actoren die actief zijn in het economische domein. De provincie is bij uitstek verantwoordelijk voor het (boven)regionale speelveld. In deze paragraaf wordt per overheidslaag kort aangegeven hoe deze betrokken is bij het economische domein en welke ontwikkelingen daarbinnen relevant zijn voor de inzet van de provincie Drenthe.

Europa

In juni 2010 heeft de Europese Raad het beleidsdocument EU 2020 vastgesteld, een visie op de wijze waarop de economische crisis moet worden bestreden en de uitdagingen op de lange termijn moeten worden aangegaan. De Raad heeft als centrale prioriteiten geformuleerd: het bevorderen van innovatie, het realiseren van groei via een groene economie en het bevorderen van de sociale insluiting. Of concreter: Europa is vastbesloten alles in het werk te stellen om de economie terug te brengen op de weg naar duurzame en banenscheppende groei. Gelet op de tegenvallende resultaten van de Lissabon-strategie in de lopende begrotingsperiode heeft Europa voor deze prioriteiten doelstellingen geformuleerd. Het gaat daarbij om: het verbeteren van de arbeidsparticipatie voor vrouwen en mannen, het terugdringen van de schooluitval, het bevorderen van sociale insluiting, het verhogen van de gecombineerde publieke en private investeringen in Research & Development (R&D), het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en het stimuleren van nieuwe energiebronnen.

Om deze doelstellingen te kunnen halen, wordt de Europese begroting herzien (Budget Review 2014-2020). Verwacht wordt dat in het cohesiebeleid ruimte zal worden gevonden door de steun via de structuurfondsen aan de rijkere landen te reduceren, dat het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ingrijpend zal worden gewijzigd en dat thema's als innovatie en energie nadrukkelijker door Europa zelf worden opgepakt. Op die manier hoopt Europa de greep op de uitvoering van haar beleid te verstevigen. Deze aanpassingen zullen zeer waarschijnlijk grote gevolgen hebben voor Noord-Nederland en daarmee voor Drenthe:

- Er zal minder aandacht en daarmee geld zijn voor economische ontwikkeling (EFRO) en meer nadruk op centraal vanuit Brussel gestuurde thema's.
- De landbouwsteun zal sterk afnemen en/of van karakter veranderen.
- Het accent op duurzaamheid en de sociale dimensie van de economie wordt aanzienlijk versterkt.

- De rol van de regio als partner voor de uitvoering van Europees beleid komt onder druk te staan. Van de provincie wordt meer en een andere inzet gevraagd om haar doelstellingen en activiteiten te kunnen koppelen aan de doelstellingen en middelen van Brussel.

Samen met de andere noordelijke provincies streeft Drenthe ernaar haar positie in het EU 2020 beleid te optimaliseren. In de Agenda Noord-Nederland 2020, die in het najaar van 2010 door het SNN zal worden vastgesteld, worden de acties benoemd die daartoe ondernomen zullen worden. Deze acties zijn er op gericht de uitwerking van het EU 2020 beleid te beïnvloeden, in de vorm van lobby samen met andere partijen, om de aansluiting van het Noord-Nederlandse profiel op de inhoudelijke speerpunten van dat beleid te versterken.

Rijk

De komende kabinetsperiode staat in het teken van forse bezuinigingen. Deze bezuinigingen zullen hun weerslag hebben op de voor Drenthe beschikbare middelen en daarmee op de investeringen in de Drentse economie. Op het moment van schrijven van dit KEI zijn de effecten van het nieuwe regeerakkoord nog niet volledig te overzien. Wel wordt verwacht dat de inzet van het Rijk op het regionaal-economisch beleid zich zal verenigen tot pieken van nationaal belang. Ook zal de nadruk nog meer dan nu komen te liggen op het stimuleren van innovatie. Met het Rijk en de gemeenten is een convenant bedrijventerreinen afgesloten. Op dit moment is het Ministerie van Economische Zaken (EZ) bezig met een herijking van het piekenbeleid. De inzet van het ministerie is gericht op een piekenbeleid dat thematisch is. Daarmee is de provincie de facto verantwoordelijk geworden voor de regionaal economische ontwikkeling.

Ook de toekomst van het landbouwbeleid staat ter discussie. In september 2008 heeft het Kabinet aangegeven hoe zij het landbouwbeleid in Nederland vorm wil geven, gegeven de veranderingen in het Europees GLB. Kernpunten zijn:

- Stimuleren van een concurrerende en marktgerichte land- en tuinbouw en behoud en versterking van de huidige positie op zowel de interne als de wereldmarkt. Daarbij ligt een sterk accent op kennis en innovatie.
- Geen directe ondersteuning van de land- en tuinbouw meer, maar een beloning van landbouwers en andere plattelandsondernemers met agrarische activiteiten die bijdragen aan maatschappelijke waarden (natuur, milieu, landschap, dierenwelzijn, etc.).
- Eén plattelandsfonds.

De landelijke inzet is nauw verbonden met de uitkomst van de herziening van de Europese begroting in relatie tot de toekomst van het GLB. Onzeker is in hoeverre er vanuit het Ministerie van LNV middelen bestemd blijven voor plattelandsbeleid.

Noord-Nederland

De Strategische Agenda is het huidige kader voor het economisch beleid in Noord-Nederland. Deze agenda krijgt uitvoering via de uitvoeringsprogramma's Koers Noord (2006-2010), OP EFRO Noord-Nederland (2007-2013), de INTERREG-programma's (2007-2013) en het pMJP (2007-2013). Deze programma's beïnvloeden daarmee ook de economische ambities van Drenthe.

In 2010 en 2011 zal de aandacht uitgaan naar het beïnvloeden van de nieuwe Europese en rijksprogramma's. In de jaren 2011 en 2012 is de provincie Drenthe voorzitter van het SNN. Ook is Drenthe in diezelfde periode voorzitter van de Nieuwe Hanze Interregio (NHI). In het licht van EU 2020 kan het noodzakelijk zijn om tot een nieuwe Strategische Agenda te komen. Ter voorbereiding hierop wordt er gestart met het opstellen van een Agenda Noord-Nederland 2020. In 2012 zal gewerkt moeten worden aan nieuwe operationele programma's. Duidelijk is al dat het SNN dit proces samen met haar partners zal vormgeven.

Daarnaast hebben het Rijk en het SNN in 2008 een overeenkomst getekend over de invulling van een Regiospecifiek Pakket (RSP) als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. Daarmee heeft Noord-Nederland tot 2020 extra mogelijkheden gekregen voor het verbeteren van de regionale bereikbaarheid via het openbaar vervoer en de weg en economische structuurversterking. De bereikbaarheidsonderdelen hebben voor Drenthe vooral betrekking op Assen, Emmen en Coevorden. Daarnaast is er een Ruimtelijk-Economisch Programma (REP), dat deels vanuit het Ministerie van EZ en deels vanuit de noordelijke provincies wordt aangestuurd. Het programma biedt de komende jaren mogelijkheden voor zowel projecten die kansrijke sectoren versterken als voor projecten die meer voorwaardenscheppend van aard zijn.

Een derde belangrijk kader voor Noord-Nederland is de Gebiedsagenda. In 2009 is de (eerste) Gebiedsagenda Noord-Nederland vastgesteld. In dit document wordt een gezamenlijke visie (en de daaruit voortvloeiende opgaven) van het SNN en het Rijk geformuleerd op het ruimtelijk-fysieke domein. De Gebiedsagenda geldt als onderbouwing voor investeringsbeslissingen voor onder andere het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).

Het SNN werkt nu volgens afspraak met het Rijk aan een zogenaamde tweede generatie Gebiedsagenda. Staan in de eerste generatie klimaatverandering, energie en demografie (krimp in de periferie, groei in de centrale delen) als de grote nieuwe uitdagingen geagendeerd, in de tweede generatie van de Gebiedsagenda zal een slag worden gemaakt in het uitwerken van de consequenties van die nieuwe uitdagingen voor de ruimtelijke inrichting van Noord-Nederland.

De Energy Valley provincies (SNN-provincies en Noord-Holland) en de Ministeries van VROM en EZ hebben in oktober 2007 het Energieakkoord Noord-Nederland (EANN) getekend. In 2008 hebben ook de noordelijke gemeenten, VNO-NCW Noord en MKB-Noord het akkoord ondertekend. Ten behoeve van de uitvoering van de energieopgaven is het streven om als Rijk en regio gezamenlijk toe te werken naar een EANN-2. Belangrijke focuspunten in dit nieuwe akkoord zullen zijn: verdere realisatie van een duurzame energiesector gekoppeld aan economische ontwikkeling van de regio en internationalisering in de vorm van de Hansa Energie Corridor. Voor de zomer van 2011 moet er een EANN-2 liggen, waarin Noord-Nederland wordt erkend als proeftuin Energietransitie.

Gemeenten

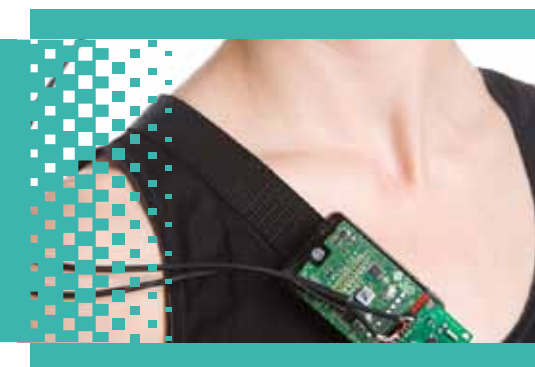
De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van lokaal economisch beleid, bijvoorbeeld waar het gaat om de ontwikkeling en herstructurering van lokale bedrijventerreinen. Ook op het terrein van werk en inkomen en het bevorderen van sociale inclusie zijn gemeenten, samen met UWV WERKbedrijf en andere organisaties, de belangrijkste spelers. De provinciale rol ligt op deze terreinen meer op het vlak van de boven-regionale coördinatie. Daarnaast zijn gemeenten het belangrijkste aanspreekpunt voor individuele bewoners en bedrijven; de provincie beweegt zich meer op het terrein van (belangen) organisaties en kennisinstellingen.

2.4 Economische situatie

De economische situatie is onzeker. Op dit moment hebben we nog te maken met de gevolgen van de economische crisis: de werkloosheid die hoger is dan de afgelopen jaren, uitstel van investeringen en vergroting van korte termijn gerichtheid. De eerste tekenen van economisch herstel zijn zichtbaar – bijvoorbeeld de stijging van het aantal vacatures – het tempo van het herstel is nog onduidelijk.

Wat blijft, ook wanneer de economie weer groeit, is de noodzaak voor overheden om te bezuinigen. Dat betekent dat er de komende jaren minder middelen beschikbaar zijn om stimulerend op te treden. Dit heeft consequenties voor het provinciale ambitieniveau. Door te zoeken naar alternatieve financieringsbronnen, in combinatie met de reserve Dynamische Investeringsagenda, kan deze neerwaartse bijstelling worden geremd. Een scherpere focus blijft echter noodzakelijk.

3 Kenniseconomie en provinciale rollen en taken

3.1 Inleiding

Aan de basis van het beschrijven van de provinciale taak- en rolopvatting ligt het bestuursakkoord dat Rijk en provincies hierover in 2008 sloten. Het ruimtelijk-economische domein is als kerntaak van de provincie benoemd. De provinciale rol binnen dit domein verandert en staat bovendien niet op zichzelf. De rol van de provincie is gekoppeld aan die van Europa, het Rijk en de gemeenten. Daarnaast staat het economische domein in relatie tot andere provinciale taakvelden. En uiteraard zijn er ook veel andere partijen actief binnen het economische domein (zie ook paragraaf 2.2). Ook dit is mede bepalend voor onze rolopvatting.

Zoals hiervoor gemeld, is de provincie één van de stakeholders in het ruimtelijk-economische domein. Als de markt goed werkt, is de rol voor de (provinciale) overheid beperkt. Bij marktfalen en marktimperfecties wordt een meer actieve rol van de (provinciale) overheid gevraagd. Tot nu toe was dat vooral een sturende overheid (government), wat resulteerde in verruimende (voorlichting, subsidies en vrijstellingen) en/of beperkende (heffingen en geboden/verboden) maatregelen. Momenteel verschuift government meer naar governance. Dat betekent dat de overheid en dus ook de provincie Drenthe steeds meer samen met alle stakeholders tot afspraken komt om haar maatschappelijke doelstellingen te halen. Uitgangspunten daarbij zijn:

- doe de goede dingen en doe ze goed;
- decentraal wat kan, centraal wat moet;
- kijk altijd naar toegevoegde waarde;
- maak gebruik van een toetsingskader;
- leg meer focus op minder taken;
- weeg af wat er op de agenda komt;
- wees wijs met economische prikkels.

De provincie Drenthe heeft in de nota Provincie Nieuwe Stijl haar kerntaken en bijbehorende rolopvatting beschreven. Kernbegrippen bij de taak- en rolinvulling zijn subsidiariteit² en

² Het subsidiariteitsbeginsel is een organisatiewijze of regel in taakverdeling tussen 'hogere' en 'lagere' overheden. Het houdt in algemene zin in dat hogere instanties niet iets moeten doen wat door lagere instanties kan worden afgehandeld.

toegevoegde waarde. De provincie is bij uitstek de overheidslaag die op (boven)regionaal niveau actief is. Vanuit haar rol als middenbestuur is er voor de provincie een taak weggelegd als het gaat om het tot stand brengen van synergie tussen Europese, rijks- en lokale ambities. Een belangrijk begrip is ook gebiedsregie. De provincie Drenthe wil een organisatie zijn die goed is in verbinden, organiseren en contracteren. De daadwerkelijke uitvoering komt in handen van onze partners. De provincie beschrijft haar nieuwe rol als: regie op afstand, professionele opdrachtgever, integraal adviserend en gesprekspartner. In dit hoofdstuk wordt die nieuwe rol verder uitgewerkt voor het economische domein.

3.2 Provinciale rolopvatting nieuwe stijl

Onze rol verschuift de komende jaren, waarbij de rol minder uitvoerend en regulerend zal zijn en meer is toegesneden op strategieontwikkeling, kaderstelling, het creëren van randvoorwaarden, lobby en het bij elkaar brengen van partijen. Gevolg van de verschuivende rolinvulling is dat de provincie zich anders verhoudt tot haar omgeving. Dat vraagt wat van ons, maar ook van onze omgeving. Wij zullen ons anders organiseren in relatie tot onze omgeving om tot een effectief economisch beleid te komen. Ook het feit dat er voor het economische beleidsveld in de toekomst minder financiële middelen beschikbaar zullen zijn, bijvoorbeeld door het teruglopen van Europese subsidies, maakt dat wij nieuwe manieren zullen inzetten om onze doelen te bereiken. Om dezelfde reden zullen wij naar verwachting doelen moeten bijstellen. In het KEI wordt hierop ingespeeld.

De geschetste ontwikkelingen maken dat wij, nog meer dan voorheen, aansluiting zoeken bij de dynamiek en het organiserend vermogen van de Drentse economie en de partijen die in dit werkveld actief zijn. Uitgangspunt is dat wij niet treden in de verantwoordelijkheid van andere overheden of van individuele marktpartijen of instellingen. Als regisseur van het ruimtelijk-economisch beleid willen wij komen tot een heldere taakverdeling met (intermediaire) organisaties en tussen deze organisaties onderling. Centraal hierbij staat het organiseren van voldoende realisatiekracht, een goede coördinatie vanuit de provinciale organisatie en een optimale samenwerking binnen Noord-Nederland. Hierbij richten wij ons vooral op:

- ontwikkelen van samenhangende visies;
- organiseren van draagvlak en binding daarop;
- organiseren van uitvoeringscoalities;

- bijeenbrengen van partijen uit de 4 O's (ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid);
- clustervorming/ketenaanpak 4 O's;
- (gebieds)regie op en ontwikkelen van de gekozen prioriteiten;
- stimuleren van de uitvoering door middel van subsidieverlening, netwerken, lobby, deelnemingen, pilots, etc.;
- lobby (met name in relatie tot (inter)nationale programma's);
- mede-opdrachtgever en/of 'launching customer'.

3.3 Conclusies en toetsingscriteria

Op basis van hoofdstuk 2 en paragraaf 3.1 en 3.2 komen wij tot de volgende conclusies:

- Er zijn in de komende jaren fors minder middelen beschikbaar om de ambities op het ruimtelijk-economische domein vorm te geven. Het is daarom noodzakelijk focus aan te brengen op inhoud, rol en ambitieniveau. We richten ons op die aangrijpingspunten die kansrijk zijn en behoren tot de sterke punten van Drenthe. Dat betekent qua inhoud focus op stuwendheid, onderscheidendheid en op schaalvoordelen (stedelijke netwerken), qua rol een focus op PNS (Provincie Nieuwe Stijl) en qua ambitieniveau op kwaliteit boven kwantiteit.
- EU 2020: we zoeken, zelfstandig maar ook in noordelijk verband, aansluiting bij de nieuwe Europese strategie van slimme, duurzame groei. Europa focust vooral op Lissabon, Gothenburg en sociale inclusie doelstellingen. Vanuit de provincie wordt een andere inzet gevraagd om onze doelstellingen en activiteiten te kunnen koppelen aan de EU-doelstellingen (en daaraan gekoppelde middelen van de Europese Commissie en het Rijk). Wij richten ons op duurzame economische ontwikkeling middels gerichtheid op kennis en innovatiestimulering (toegevoegde waarde creatie en verhoging arbeidsproductiviteit). Gegeven de economische structuur en arbeidsmarktontwikkelingen in Drenthe, zetten wij ons daarom zowel in op een aantal speerpunten als op generiek MKB-beleid.
- De provincie is de overheidsspeler voor het stimuleren van de regionale ruimtelijke economie en richt zich daarbij op zaken van bovenlokaal tot bovenregionaal belang.
- Om de doelstellingen te kunnen realiseren vraagt de huidige situatie nog meer om een vraag-gerichte aanpak, het oppakken van de netwerkkrol en samenwerking met onze partners, zowel binnen als buiten Drenthe.

De hierboven genoemde uitgangspunten hebben impact op onze rol- en taakopvatting. De provincie heeft binnen het economische domein alleen een rol en taak als aan alle volgende criteria is voldaan:

- Subsidiariteit en additionaliteit (dus gerichtheid op zaken van bovenlokaal tot bovenregionaal belang niet vallend onder de reguliere rol en taak van anderen).
- Vraaggerichtheid (als er behoefte is vanuit de markt, gemeenten, instellingen, etc. en deze vraag aansluit bij provinciale belangen).
- Kwaliteit boven kwantiteit (focus en scherpte in de inzet en naar de Drentse maat).
- Effectiviteit en efficiëntie: gerichtheid op stuwendheid (tenminste 50% van de omzet buiten Drenthe), onderscheidendheid (speerpuntenbenadering) en schaalvoordelen (stedelijke netwerken).

Onze rol kan hierbij variëren. In het ene dossier is het beter vooral faciliterend en ondersteunend te zijn (bijvoorbeeld op het terrein van innovatie), soms is een meer sturende, stimulerende en leidende rol het meest effectief (bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van bedrijvenlocaties).

Aangezien onze rol verandert en dit ook wat voor onze partners betekent, is samenwerking met hen van belang. Dit wordt meer concreet uitgewerkt in de jaarprogramma's.

4 Uitvoeringskader

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we eerst in op de noordelijke en internationale samenwerking. Vervolgens worden de vijf prioriteiten uit de Economische Beleidsagenda 2010-2015 nader uitgewerkt aan de hand van de criteria uit paragraaf 3.3. Per prioriteit worden de huidige situatie, onze inzet, waar we willen staan in 2015 en de wijze waarop we dit willen realiseren beschreven.

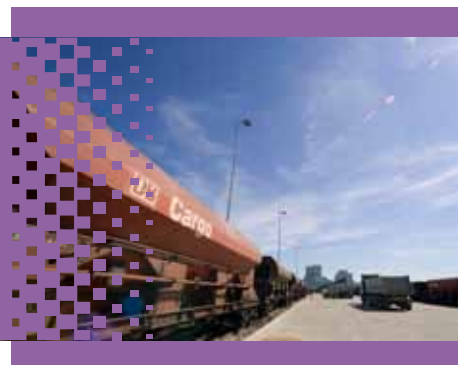
Binnen het economische domein kunnen twee vormen van aanpak aan de orde zijn: de thematische en de gebiedsgerichte aanpak. De thematische aanpak bestaat uit een generieke en een specifieke aanpak. De generieke aanpak richt zich vooral op het brede MKB. Als we ons richten op een beperkt deel van de bedrijvigheid gekoppeld aan een sector, zoals sensortechnologie, dan hebben we het over de specifieke aanpak. Bij de gebiedsgerichte aanpak is er een koppeling met een geografisch gebied. Voor dit laatste wordt aangesloten bij de gebiedsindeling van de Omgevingsvisie.

4.2 Noordelijke en internationale samenwerking

Een belangrijk deel van de provinciale ambities in het economische domein krijgt zijn beslag vanuit de noordelijke samenwerking in SNN-verband en de interregionale samenwerking in EDR/INTERREG-verband. Veel van onze netwerken, programma's en instrumenten worden op deze schaal vormgegeven. Voor de komende periode zetten we in op:

- lobby voor het behoud van de structuurfondsen voor de regio na 2013;
- het aanhaken van de provinciale ambitie aan de Europese agenda EU 2020 en het toekomstige economische rijksbeleid;
- het opstellen van een tweede generatie Gebiedsagenda (2011) en het opstellen van een nieuwe Strategische Agenda t.b.v. 2014-2020.

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven zullen we de komende jaren een veel grotere inzet moeten plegen om middelen te genereren voor het realiseren van onze (economische) beleidsdoel-

stellingen. We zullen ons in een veel eerder stadium dan voorheen, vooraan in de beleidsvorming, moeten mengen. Dit vraagt een proactieve opstelling waarbij onze activiteiten veel sterker gericht zullen zijn op lobby, positiebepaling, communicatie, netwerken en het vormgeven van strategische partnerschappen. Richting Europese programma's geldt dat niet alleen de toekomst van de doelstelling 2- en 3-programma's nauwlettend gevolgd wordt, er is tevens reden om ook het GLB vanuit een regionaal perspectief te volgen. De verwachting is dat de landbouwsector in Nederland sterke veranderingen zal doormaken vanwege de relatief grote invloed van de directe inkomenssteun (pijler 1) uit Brussel, voor Noord-Nederland gaat het jaarlijks om een bedrag van € 215 miljoen. Welke gevolgen de wijziging van het GLB zal hebben op de regionale economie is vooralsnog onduidelijk. De noordelijke lobby moet er op gericht zijn om middelen die worden overgeheveld van pijler 1 naar pijler 2 (plattelandontwikkeling) te behouden voor de noordelijke economie, om zo de innovatie in de sector te kunnen blijven bevorderen.

Het is onze ambitie om bij te dragen aan het realiseren van de doelen van EU 2020 (het vervolg op de Lissabonstrategie), uitgaande van onze eigen kracht. Dit zullen we moeten vastleggen in een SNN Agenda. Strategische samenwerking met Noordwest-Duitsland is daarbij een van de opgaven. Binnen die noordelijke en bovenregionale samenwerking is er altijd sprake van een Drents belang. De Drentse inzet staat centraal in de uitwerking van de vijf prioriteiten. Dat neemt niet weg dat de context van die Drentse doelen bijna altijd gevonden wordt in SNN en Europese kaders.

De internationale dimensie is ook sterk verbonden met de inhoud van het economisch domein. Niet in de laatste plaats omdat innovatie ook op marktinnovatie slaat. Bevordering van de exportpositie en internationale uitstraling van het Drentse MKB zijn dan ook belangrijke onderwerpen. Ook het gegeven dat Drenthe een grensregio is, is voor de verdere ontwikkeling van Drenthe van groot belang. Voorbeelden zijn: de samenwerking tussen de Stenden hogeschool Emmen en de Fachhochschule Osnabrück in Lingen, de aansluiting A31-A37, de samenhangende toeristische (infra)structuur, de chemische sector en het Europark (inclusief overslagcentrum) bij Coevorden. Naast de gerichtheid op export, werken we tevens op strategisch niveau samen met verschillende partners in Duitsland en andere EU-landen. Het gaat dan bijvoorbeeld om grensoverschrijdende projecten en partnerschappen die bijdragen aan de versterking van de kenniseconomie.

4.3 Versterken van de regionale innovatiekracht

Waar staan we nu?

Vanaf 2000 is met behulp van Kompas voor het Noorden, Koers Noord en OP EFRO een flinke slag gemaakt om de Drentse economie te ontwikkelen tot een kenniseconomie. Dit heeft onder andere geleid tot de kenniscampus in Emmen en een sensorcluster in Assen (Hanze Institute of Technology HIT, INCAS³ en Sensor City). Het Drentse MKB heeft met behulp van het Innovatief Actieprogramma Drenthe (IAD) en het SNN-instrumentarium (waaronder de NIOF en de HRM) honderden innovatieve projecten uitgevoerd. Hiermee is een stevige basis gelegd voor de Drentse kenniseconomie. Daarop moet nu verder worden gebouwd. Een belangrijke basis onder de kenniseconomie in Drenthe is de piek sensortechnologie³. Het tot zelfstandige bloei laten komen van zo'n piek vergt een lange planhorizon. Het sensorcluster moet nog verder worden uitgebreid en verstevigd, ook om onze publieke investering in het cluster optimaal te laten renderen. Door het stimuleren van fysieke clustering en gezamenlijke faciliteiten (kenniscampus) in Assen zal de aantrekkingskracht van de piek voor andere bedrijven en kennisinstellingen sterk worden bevorderd.

Waar zetten we op in?

Wij richten ons, gezien onze economische structuur en gegeven de criteria uit paragraaf 3.3, op kennis- en innovatiestimulering in het stuwende MKB. Enerzijds door het stimuleren van een beperkt aantal thema's waarin Drenthe zich kan onderscheiden van andere regio's. Anderzijds door een meer generieke aanpak gericht op het stuwende MKB. De prioriteit Versterken van de regionale innovatiekracht krijgt dan ook zijn beslag via de uitwerking in twee maatregelen:

1. Versterking kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren
2. Stimulering ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB

Ad 1. Versterking kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren

In onze inzet ligt de focus op het (verder) ontwikkelen van clusters waarin wij als Drenthe relatief onderscheidend zijn. Wij gaan daarbij uit van een gelaagdheid in onze piekenbenadering:

- Wij focussen ons op de pieken van (inter)nationaal belang waarbinnen kennisinstellingen en bedrijfsleven uit Drenthe een cruciale rol spelen en een relatief hoge concentratiegraad (relatieve massa) in Drenthe te vinden is. Het gaat hierbij om sensortechnologie en

3 Binnen het piekenbeleid van het Ministerie van EZ worden vier noordelijke pieken onderscheiden: sensortechnologie, energie, water en agribusiness.

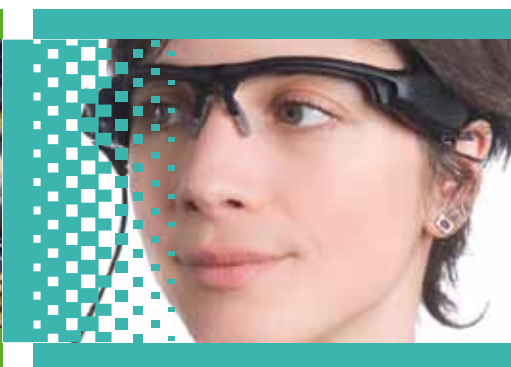
agribusiness (als onderdeel van de nationale piek met als concentratiepunt Wageningen, zie prioriteit 5). Wat betreft de overige noordelijke speerpunten energie, water en healthy ageing focussen wij op het stimuleren van de verbinding met sensortechnologie als ‘enabling’ technologie.

- Wij houden oog voor de kansrijke sectoren van (inter)nationaal belang waarbinnen kennisinstellingen en bedrijfsleven uit Drenthe een cruciale rol spelen, maar die zich nog moeten bewijzen. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan biopolymeren (API, Applied Polymer Innovations), kunststoffen en composieten.

Ad 2. Stimulering ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB

Zeker zo belangrijk voor Drenthe zijn de ontwikkelingen rond het MKB. Samen met de intermediairs stimuleren wij initiatieven om kennisontwikkeling, innovatie en ondernemerschap te bevorderen. Kennisontwikkeling, innovatie en ondernemerschap in het Drentse MKB worden vooral gestimuleerd vanuit landelijke en noordelijke generieke regelingen en projecten. Daarnaast is een mogelijkheid in plaats van subsidies renteloze leningen te verstrekken, die alleen bij succes hoeven te worden terugbetaald. De additionele provinciale inzet krijgt de komende jaren vorm via voortzetting van het IAD. Dit instrument is daarbij laagdrempelig gericht op het bevorderen van de ontwikkeling van nieuwe product-markt combinaties, exportbevordering en stimulering ondernemerschap MKB in nauwe samenwerking met externe partijen zoals Syntens, de KvK, kennisinstellingen en de NOM.

Hoofddoelstelling	Subdoelstelling	Prioriteit	Maatregelen	Thema		Gebied
				Generiek	Specifiek	Gebiedsgericht
Het scheppen (en behouden) van werkgelegenheid middels de ontwikkeling van een duurzame en robuuste sociaal-economische structuur	Het versterken van de (internationale) economische concurrentiepositie (transitie kennis-economie)	Versterken van de regionale innovatiekracht	Versterking kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren		x	x
			Stimulering ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB	x		

Waar willen we staan in 2015?

We gaan voor een ondernemingsklimaat waarin bedrijven in staat zijn om nieuwe en innovatieve technologieën toe te passen. Dit gaat niet alleen over het ontwikkelen van nieuwe producten, maar ook over het verbeteren van bestaande producten, processen en markten. Heel concreet zal dit alles er in 2015 toe moeten hebben geleid dat:

- Er een groter aantal starters is ten opzichte van het landelijk gemiddelde.
- Er een betere ontwikkeling van de R&D-uitgaven is ten opzichte van het landelijk gemiddelde.
- Er een kennisinfrastructuur is die ondersteunend is aan de aanpak gericht op kansrijke sectoren (zoals het HIT en het Kennisknooppunt Duurzame Kunststoffen).
- Rond het sensorcluster nieuwe bedrijvigheid is ontwikkeld.
- INCAS³ een zelfdragend wereldwijd erkend wetenschappelijk onderzoeksinstituut is op het gebied van sensorsysteemtechnologie.
- Sensor City als subsidieproject is afgerond en als proeftuin voor sensorsystemen in een stedelijke omgeving verder is uitgebouwd.
- De lobby voor de vestiging van het controlecentrum voor SKA in Assen succesvol is afgerond.
- Assen als Sensor City werkt als een magneet voor het aantrekken van hoogwaardige bedrijvigheid.
- Het Drentse MKB meer is aangehaakt op de piek sensortechnologie.
- Gezamenlijk beïnvloeden deze doelen in belangrijke mate op een positieve manier het imago van Drenthe.

Hoe gaan we dit realiseren?

We sluiten aan bij de sterktes en de kansen van de Drentse economie. Dat betekent dat we het innovatieve deel van het Drentse MKB een omgeving willen bieden om te blijven innoveren. Op het gebied van sensorsysteemtechnologie is Drenthe duidelijk onderscheidend en ook de komende jaren is deze Drents piek daarmee dé drager voor de versterking van de kennispositie. Gezien de beperkte hoeveelheid grote innoverende bedrijven in Drenthe bieden sensortechnologie en de activiteiten vanuit ASTRON/LOFAR de meeste kansen om innovatie breder in het Drentse MKB blijvend te stimuleren. Op noordelijk niveau biedt ook agribusiness kansen voor verdere kennisontwikkeling in Drenthe.

Omdat sensoren een 'enabling' technologie zijn, biedt de kennisinfrastructuur rondom sensortechnologie tevens mogelijkheden voor de andere prioriteiten. Dit geldt ook voor andere

provinciale programma's. Op het terrein van economie en energie wordt een effectieve verbinding gelegd tussen het KEI en het programma Klimaat en Energie, zowel wat betreft het realiseren van doelen als wat betreft de middelen.

De rol van de provincie zal de komende jaren verschuiven richting lobbyen en het bijeenbrengen van partijen (makelen/schakelen). Wij zien geen rol meer voor onszelf als projectontwikkelaar. De lobbyrol zal heel sterk gericht zijn op het genereren van nieuwe financieringsbronnen, die in de plaats zullen komen van de huidige noordelijke programma's. Het makelen zal vorm krijgen door het (laten) organiseren van netwerkbijeenkomsten, samen met intermediairs. De meerwaarde zit daar in het bij elkaar brengen van partijen die elkaar normaal gesproken niet zullen ontmoeten. Dit moet leiden tot nieuwe combinaties van waaruit innovatie tot stand komt. Die combinaties kunnen ontstaan op de raakvlakken van sensortechnologie en agribusiness met andere terreinen zoals zorg, water, energie, chemie en life sciences.

Naast de onderscheidende Drentse pieken sensortechnologie en agribusiness blijft inzet op het gebied van innovatieondersteuning van het stuwend MKB in brede zin (waaronder starters-faciliteiten, financiering en export) van groot belang. Als overheid kun en wil je nu eenmaal niet sturen op waar in de markt innovatie plaatsvindt. Dit rechtvaardigt het in stand houden van een generiek instrumentarium. Dit generieke instrumentarium richt zich op een breed spectrum. Binnen het generieke instrumentarium kan bijvoorbeeld invulling worden gegeven aan het initiëren van projecten op het terrein van sociale innovatie (kennisuitwisseling, stimuleren strategisch HRM-beleid in MKB-bedrijven, experimenten voor verbetering van de inzetbaarheid van werknemers). Waar dit generieke instrumentarium in het verleden ook onderdeel was van het Drentse en SNN-instrumentarium, is dit nu vooral te vinden bij het Ministerie van EZ. Het IAD is een goed voorbeeld van het provinciale deel van dit instrumentarium. Vanuit het IAD kunnen toekomstige nieuwe speerpunten van het Drentse economische beleid ontstaan. Ook bij dit generieke instrumentarium kiezen we nadrukkelijk onze rollen en sluiten we aan bij de toetsingscriteria zoals geformuleerd in paragraaf 3.3. Dat betekent dat we geen instrumenten ontwikkelen die elders al bestaan of elders ontwikkeld zouden kunnen worden. Zo is de KvK de centrale speler als het gaat om exportstimulering en heeft het Ministerie van EZ op dit vlak een uitgebreid instrumentarium. Het ligt daarom niet in de rede dat wij aanvullende provinciale instrumenten ontwikkelen. Waar we dat wel doen, zoals bij het IAD, daar geven we de uitvoering uit handen.

De ambities in de eerste prioriteit zijn sterk verbonden met de verdere ontwikkeling van de kennisinfrastructuur die is uitgewerkt in prioriteit 2. Belangrijke kennispartners hier zijn de Stenden hogeschool en het Drenthe college. Voor agribusiness zijn de Universiteit Wageningen, van Hall Leeuwarden en Van Hall Larenstein de meest logische kennispartners; voor sensor-technologie zijn dat de RUG, TU Twente en de Hanzehogeschool.

4.4 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt

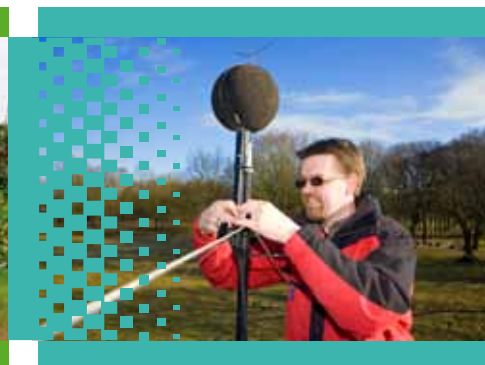
Waar staan we nu?

De Drentse arbeidsmarkt gaat weliswaar steeds meer lijken op die van de rest van Nederland, maar op een aantal punten wijkt Drenthe af:

- de werkloosheid en het aandeel langdurig werklozen is hoger dan het Nederlands gemiddelde;
- de beroepsbevolking van Drenthe is relatief laag opgeleid;
- in vergelijking met het Nederlands gemiddelde werken veel mensen in de publieke sector (overheid, zorg, onderwijs);
- de economische structuur is weinig onderscheidend en er zijn relatief weinig grote ondernemingen. Het merendeel van de bedrijven in Drenthe behoort tot het MKB. Een groot deel hiervan (ruim 90%) bestaat uit bedrijven van maximaal tien werknemers.

De economische recessie heeft grote gevolgen voor de Drentse economie en arbeidsmarkt. Hoewel de werkloosheid de afgelopen periode is gestegen, zijn ook al de eerste tekenen van economisch herstel zichtbaar. Na 2010 zal de arbeidsmarkt naar verwachting weer aantrekken. Een aantal trends op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt zullen, vroeger of later, een grote invloed hebben op de Drentse economie en arbeidsmarkt. Door de vergrijzing en ontgroening zullen grote tekorten ontstaan op de arbeidsmarkt. De transitie naar een kenniseconomie vraagt naast hogere opleidingseisen in de toekomst ook steeds meer vaardigheden van werknemers. De gemiddelde pensioenleeftijd stijgt al een aantal jaren. Een leven lang leren zal steeds meer de norm worden. En omdat iedereen nodig is op de arbeidsmarkt, zullen ondernemers zich genoodzaakt zien in te zetten op verdere flexibilisering en het aanboren van nog onbenut arbeidspotentieel.

Wij hebben de ambitie uitgesproken dat alle talenten in Drenthe benut moeten worden en iedereen deelneemt aan onderwijs, arbeidsmarkt of samenleving. Hiertoe is, in samenwerking

met maatschappelijke partners, een groot aantal activiteiten ingezet om die ambities te verwezenlijken. Voorbeelden van activiteiten zijn: het arbeidsmarktonderzoek Drenthe, het realiseren van een provinciebrede dekking van leerwerkloketten, het stimuleren van het aantal leerwerkplekken en stageplaatsen voor jongeren, strategisch arbeidsmarktoverleg, acties gericht op het verbeteren van de arbeidsmobiliteit en het verbeteren van de werking van de arbeidsmarkt, kennisuitwisseling en netwerkvorming, het stimuleren van ondernemerschap door vrouwen, de HRM+regeling en een versterking van de HBO-infrastructuur.

Waar zetten we op in?

In het in 2009 vastgestelde Uitvoeringskader Aan het werk met kennis is op basis van een analyse van de Drentse arbeidsmarkt gekozen om in te zetten op versterking van de kennis-economie, verhoging van het kwalificatieniveau van de beroepsbevolking en het stimuleren van sociale innovatie. Deze inzet vormt ook de basis voor dit KEI. Onze ambitie is een arbeidsmarkt zonder grote structurele tekorten of overschotten, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin. Werkgevers in Drenthe moeten – ook tegen de achtergrond van de demografische ontwikkelingen (vergrijzing, ontgroening) – kunnen beschikken over voldoende en goed gekwalificeerd personeel.

Gegeven een aantal onzekerheden over de economische ontwikkeling van Drenthe en onzekerheden over de mogelijkheden om deze bij te sturen, is het nodig om beter zicht te krijgen op de toekomstige vraag naar en aanbod van arbeid. Daartoe is een onderzoeksprogramma opgezet met betrekking tot de ontwikkeling van de Drentse arbeidsmarkt.

Wij onderscheiden binnen de prioriteit Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt de volgende maatregelen:

1. Aanpak kritische sectoren
2. Versterking kennisinfrastructuur en stimulering kenniscirculatie
3. Stimulering sociale innovatie

Ad 1. Aanpak kritische sectoren

De aanbodkant van de arbeidsmarkt is de primaire verantwoordelijkheid van onder andere werknemers(organisaties) en gemeenten/UWV WERKbedrijf. De vraagkant van de arbeidsmarkt is de primaire verantwoordelijkheid van werkgevers(organisaties). Er zal altijd sprake zijn van enige afwijking tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit is een min of meer

‘natuurlijk’ verschijnsel in de economie. Daar waar, mede versterkt door de ontgroenings- en vergrijzingstrend, grote structurele onevenwichtigheden ontstaan tussen de vraag naar en het aanbod van arbeid, zowel kwalitatief als kwantitatief, komt de verdere ontwikkeling van onze economische structuur onder druk te staan. Onze inzet richt zich vooral op die sectoren die geconfronteerd worden met grote (toekomstige) structurele kwantitatieve en kwalitatieve verschillen tussen vraag en aanbod.

Ad 2. Versterking kennisinfrastructuur en stimulering kenniscirculatie

Voor de verdere ontwikkeling van onze economische structuur naar een kenniseconomie is het van belang dat er in Drenthe in de verschillende fasen van de loopbaan wordt geïnvesteerd in het ‘human capital’. Zo moeten werkgevers nu en in de toekomst kunnen beschikken over goed en voldoende personeel. Er moeten mogelijkheden zijn voor competentieontwikkeling van de beroepsbevolking. Het leven lang leren staat symbool voor de noodzaak van actualisering en vaak ook upgrading van competenties. Een goede MBO en HBO-kennisinfrastructuur in en in de omgeving van Drenthe kan dit proces faciliteren. Daarnaast willen wij werkgevers, mede ter voorbereiding op de voorspelde tekorten op de arbeidsmarkt, ondersteunen om de stap te maken naar een nieuwe, kennisintensievere manier van produceren. Andersom geldt hetzelfde: ondernemers zijn een belangrijke bron voor innovatie en ontwikkeling van kennis. Investeren in de kennisinfrastructuur betekent ook investeren in de ontsluiting en verspreiding van de kennis die binnen het bedrijfsleven beschikbaar is. Daarvoor is het van belang dat de benodigde expertise letterlijk en figuurlijk op relatief korte afstand aanwezig is.

Ad 3. Stimulering sociale innovatie

Kennis en innovatie winnen aan betekenis. Daarom worden ondernemers gestimuleerd te innoveren, om ook in de mondiale economische ontwikkeling te kunnen overleven. Met sociale innovatie wordt bedoeld op de menselijke kant van arbeidsprocessen. Sociale innovatie richt zich onder meer op een betere en meer duurzame inzetbaarheid van werknemers, op een lagere belasting van werkenden en op het verhogen van de arbeidsproductiviteit. Dit is nodig, omdat de veronderstelde uitkomst van arbeidsmarktprognoses is dat er tekorten zullen ontstaan op de arbeidsmarkt. Flexibele werktijden, mogelijkheden tot thuiswerken, versterking van ‘de werkvloer’ bij de ondernemingsstrategie, dit zijn allemaal voorbeelden van sociale innovatie in de praktijk.

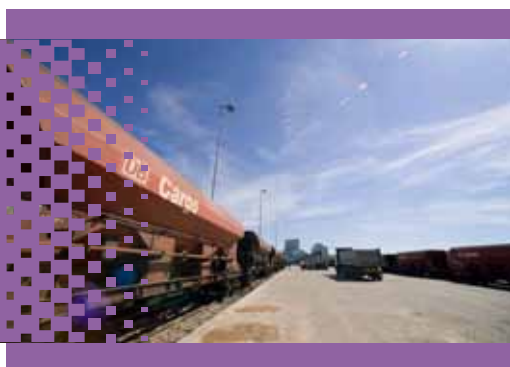

Hoofddoelstelling	Subdoelstelling	Prioriteit	Maatregelen	Thema		Gebied
				Generiek	Specifiek	Gebiedsgericht
Het scheppen (en behouden) van werkgelegenheid middels de ontwikkeling van een duurzame en robuuste sociaal-economische structuur	Het versterken van de (internationale) economische concurrentiepositie (transitie kennis-economie)	Optimalisatie aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	Aanpak kritische sectoren	x	x	
			Versterking kennisinfrastructuur en stimulering kenniscirculatie	x	x	x
			Stimulering sociale innovatie	x		

Waar willen we staan in 2015?

Onze inzet zal in 2015 tot de volgende resultaten moeten hebben geleid:

- Een relatieve werkgelegenheidsontwikkeling die minimaal gelijk is aan de nationale ontwikkeling.
- Verkleining van het verschil met het nationale werkloosheidspercentage.
- Een stijging van het opleidingsniveau van de Drentse beroepsbevolking.
- Minder openstaande vacatures ten opzichte van de landelijke cijfers.
- Het laten uitvoeren van onderzoek naar de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de effecten van de bevolkingsontwikkeling.
- Een goed functionerende Drentse Regiegroep Kennis & Arbeidsmarkt.
- Meer aandacht voor en activiteiten op het terrein van sociale innovatie.
- Beter functionerende kennisnetwerken en kennisclusters op prioritaire thema's en sectoren.
- Brancheoverleggen in sectoren waar grote structurele tekorten aan arbeidskrachten dreigen.
- INCAS³ is een zelfdragend wereldwijd erkend wetenschappelijk onderzoeksinstituut op het gebied van sensorsysteemtechnologie (zie 4.3).
- Het HIT is een goedlopende internationale HBO-opleiding (zie 4.3).
- Het Kennisknooppunt Duurzame Kunststoffen is gerealiseerd. Hiermee beschikken we over een kwalitatief hoogwaardige opleiding, testfaciliteiten en is er een onderzoekscentrum voor toegepast onderzoek gerealiseerd in een open community.
- Het onderwijsaanbod van MBO en HBO is versterkt en beter aangesloten op de behoefte vanuit de arbeidsmarkt.

Hoe gaan we dit realiseren?

Onze belangrijkste partners op dit terrein zijn: ondernemers en hun organisaties (KvK, VNO-NCW, MKB), gemeenten, UWV WERKbedrijf en onderwijs- en kennisinstellingen (zowel binnen als buiten Drenthe). Met deze organisaties werken wij samen aan de geformuleerde doelstellingen. Een belangrijk deel van het arbeidsmarktbeleid behoort in eerste instantie tot het domein en de verantwoordelijkheid van de hier genoemde partnerorganisaties. De rol van de provincie concentreert zich op lobbyen, netwerkvorming en kennisuitwisseling. Overlap tussen onze activiteiten en die van onze partners dient te worden voorkómen.

4.5 Optimaliseren vestigingsklimaat

Waar staan we nu?

Provinciale staten van Drenthe hebben op 2 juni 2010 de Omgevingsvisie Drenthe vastgesteld. Deze visie is het strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2020. Het schetst een beeld van en schept de kaders voor het gewenste vestigingsklimaat. Naast het behoud van Drentse kernkwaliteiten is bedrijvigheid als kernwaarde in de Omgevingsvisie opgenomen. Daarmee wordt aan de grote maatschappelijke betekenis van bedrijvigheid een prominente plaats gegeven.

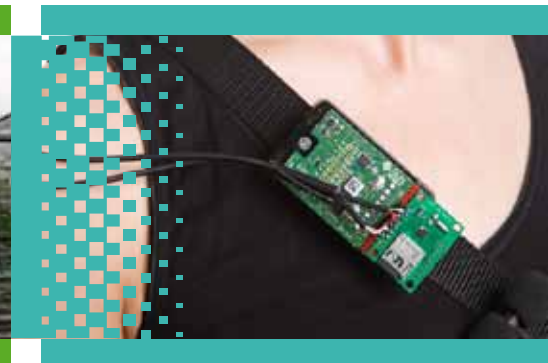
In de Omgevingsvisie worden de robuuste stedelijke netwerken Regio Groningen-Assen en de Drentse Zuidas onderscheiden. De samenwerking binnen het stedelijk netwerk Groningen-Assen loopt al geruime tijd. De Regio Groningen-Assen heeft als economische trekker voor Noord-Nederland veel potentie voor de toekomst. Op een lager schaalniveau worden de ontwikkeling van de FlorijnAs en van Groningen Airport Eelde (GAE) als belangrijke projecten in de regio genoemd. Een integrale visie op het vestigingsklimaat in de Regio Groningen-Assen met daarbijbehorende speerpunten dient ons inziens periodiek herijkt te worden. De benoeming van de T-structuur en de afbakening van de stedelijke functies heeft er onder andere toe geleid dat het vestigingsklimaat in deze regio is verbeterd. In de Luchtvaartnota van het Rijk is GAE aangewezen als luchthaven van nationale betekenis. Voor een deel van de noordelijke bedrijvigheid is GAE een aantrekkelijke vestigingsfactor geworden. De verlenging van de start- en landingsbaan moet ertoe leiden dat de positie van de luchthaven verder wordt versterkt.

In Zuid-Drenthe is in 2009 een belangrijke stap gezet met de start van de Drentse Zuidas. Doel is een betere positionering van deze regio in Den Haag en Brussel, maar vooral ook meer/betere samenwerking en afstemming binnen de regio (bedrijfsleven, overheden, intermediaire organisaties en onderwijs) te bevorderen. De inhoudelijke focus ligt daarbij vooralsnog op transport & logistiek, industrie, bedrijventerreinen, versterking van de arbeidsmarkt en regiomarketing. Mede dankzij het initiatief van de provincie is er een samenwerkingsverband tot stand gekomen tussen gemeenten én ondernemers. Binnen de Zuidas wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld dat medio 2011 gereed moet zijn. Met de RSP-projecten FlorijnAs in Assen, Atalanta in Emmen en Coevorden zijn drie grootschalige initiatieven in gang gezet die moeten resulteren in een aanzienlijke verbetering van het vestigingsklimaat in de drie genoemde steden. In Hoogeveen hebben we verdere stappen gezet met betrekking tot de duurzame herstructurering van De Wieken. Met Meppel hebben we besloten tot deelname aan een Europees project in het kader van duurzame havenlogistiek. Uiterlijk begin 2012 zal dit leiden tot een integrale visie op het Meppelse havengebied, waarbij in het bijzonder aandacht is voor de relatie met de binnenstad en de ruimtelijke kwaliteit.

Naast de stedelijke netwerken is ook landbouw als robuust systeem in de Omgevingsvisie opgenomen. Dit om de Drentse agribusiness in staat te stellen haar positie op de Europese en wereldmarkt te versterken. Er zijn gebieden aangewezen waarin landbouw de maximale speelruimte krijgt; andere ontwikkelingen in deze gebieden mogen geen negatief effect hebben op de landbouw. De Omgevingsvisie biedt ruimte om de realisatie van agroparken, als zijnde een gesegmenteerd bedrijventerrein, te onderzoeken. Hier ligt een belangrijke relatie met de ontwikkeling van Energie Transitieparken in Drenthe. Het glastuinbouwgebied in Emmen en het MERA-terrein in Wijster zijn nadrukkelijk in beeld. De eerste verkenningen zijn gestart.

Robuuste systemen worden afgewisseld met multifunctionele gebieden waar combinaties van landbouw, natuur, toerisme, recreatie en landschappelijke waarden te vinden zijn. In deze gebieden is ruimte voor nieuwe economieën, zoals de opkomende vrijetijdseconomie en de cottage industrie waar dienstverleners en creatieven zich letterlijk op de hei kunnen vestigen. Om deze bedrijvigheid te faciliteren is in de Omgevingsvisie gemeenten nadrukkelijk de ruimte geboden functies van vrijkomende agrarische bebouwing te veranderen ten behoeve van nieuwe bedrijfsmatige activiteiten. Met uitzondering van de EHS en robuuste landbouwgebieden wordt in heel Drenthe ruimte geboden voor de nieuwvestiging van verblijfsrecreatie.

De laatste jaren is er, waar het de kwaliteit van bedrijventerreinen betreft, veel bereikt. Diverse terreinen zijn gerevitaliseerd. In mei 2010 is het eerste Provinciale herstructureringsprogramma (PHP) vastgesteld. Dit programma bevat de ambities voor de herstructurering van bedrijventerreinen voor de periode tot 2020. Voor de periode tot en met 2013 worden vijf prioritaire terreinen aangepakt in Assen, Noordenveld, Emmen, Hoogeveen en Coevorden. Met Meppel hebben we de afspraak gemaakt om de herstructureringsopgave nader uit te werken in concrete plannen. Daarnaast zijn er diverse parkmanagementorganisaties van de grond gekomen en heeft de provincie zorggedragen voor de realisatie van een overkoepelend parkmanagementplatform.

De acquisitie voor vestiging van bedrijven in de noordelijke provincies wordt uitgevoerd door de NOM (en in het verlengde daarvan DBL, Drentse Bedrijfslocaties). De provincie zelf verricht geen acquisitie.

Marketing Drenthe heeft met de integrale aanpak verder geïnvesteerd in het verbeteren van het imago van Drenthe op het gebied van toerisme, wonen en werken. Het draagvlak binnen deze sectoren groeit en er wordt steeds meer met Marketing Drenthe samengewerkt. Hiermee wordt het imago op het niveau van Drenthe positief beïnvloed en wordt het beeld van Drenthe meer concreet en divers gevoed. Imago-onderzoek (i-meting) toont aan dat de consument langzaam een rijker beeld van Drenthe krijgt. Uit onderzoek van Vereniging Eigen Huis blijkt bovendien, dat Drenthe als tweede op de voorkeurslijst staat als provincie om naar te verhuizen.

Waar zetten we op in?

Meer nog dan bij de andere prioriteiten is de Omgevingsvisie Drenthe bepalend voor onze inzet de komende jaren. Zoals hiervoor is aangegeven zijn in de Omgevingsvisie de fysieke randvoorwaarden gecreëerd om de kansen van de vrijetijdseconomie en de agribusiness optimaal te benutten. Voor onze inzet in deze domeinen wordt naar de prioriteiten 4 en 5 verwezen.

Wij onderscheiden binnen de prioriteit Optimaliseren vestigingsklimaat de volgende maatregelen:

1. Marketing, promotie en acquisitie
2. Versterking vestigingsklimaat stedelijke netwerken Groningen-Assen en Zuidas
3. Verbetering kwaliteit werklocaties

Ad 1. Marketing, promotie en acquisitie

Ondanks goede resultaten is de weg van imagoverbetering er een van de lange adem. Wij blijven ons hier dan ook op inzetten. Naast de drie bestaande pijlers zal de inzet op projectbasis verbreed worden naar sport en cultuur.

Met de NOM vindt afstemming plaats over de acquisitieactiviteiten van de NOM in Drenthe ondersteunend aan de realisatie van de doelstellingen van dit KEI.

Ad 2. Versterking vestigingsklimaat stedelijke netwerken Groningen-Assen en Zuidas

De focus ligt op de verdere versterking van de vestigingsvoorwaarden in de stedelijke netwerken. Naast werklocaties (zie maatregel 3) gaat het daarbij om bovenregionale vestigingsfactoren. Onze inzet zal de komende jaren vooral gericht zijn op de Drentse Zuidas en de Regio Groningen-Assen. Beide stedelijke netwerken kennen een verschillend karakter. Waar in de Zuidas de focus ligt op industrie en transport & logistiek, gaat het in Groningen-Assen veeleer om dienstverlening, zorg economie en leisure. Binnen de stedelijke netwerken ligt met betrekking tot de steden Assen, Emmen en Coevorden een bijzondere focus op de uitwerking en realisatie van de RSP-opgaven. In Meppel leggen we de focus op de ontwikkeling van een integrale havenvisie, waarbij eveneens de opgave voor de herstructurering van delen van het havengebied wordt meegenomen. In Hoogeveen ligt onze focus op de duurzame herstructurering van De Wieden.

Ad 3. Verbetering kwaliteit werklocaties

Voor wat betreft werklocaties is onze focus gericht op regionale bedrijventerreinen. Met uitzondering van het MERA-terrein liggen deze allemaal binnen de stedelijke netwerken. Naast de uitvoering van het PHP is onze inzet gericht op regionale afstemming tussen vraag en aanbod. Daarnaast hebben we oog voor ontwikkelingen op het gebied van agroparken en Energie Transitieparken.

Hoofddoelstelling	Subdoelstelling	Prioriteit	Maatregelen	Thema		Gebied
				Generiek	Specifiek	Gebieds-gericht
Het scheppen (en behouden) van werkgelegenheid middels de ontwikkeling van een duurzame en robuuste sociaal-economische structuur	Het ontwikkelen van sterke stedelijke netwerken en een vitaal platteland (robuuste sociaal-economische structuur)	Optimaliseren vestigingsklimaat	Marketing, promotie en acquisitie	x		
			Versterking vestigingsklimaat stedelijke netwerken Groningen-Assen en Zuidas			x
			Verbetering kwaliteit werklocaties			x

Waar willen we staan in 2015?

Onze inzet in deze prioriteit moet er toe leiden dat in 2015:

- Het imago van het 'product' Drenthe meetbaar beter is (onderzoek loopt via Marketing Drenthe).
- De werkgelegenheid zich in de twee stedelijke netwerken beter heeft ontwikkeld dan in Drenthe in zijn geheel.
- De ontwikkeling van de FlorijnAs in Assen in gang is gezet. Projecten als upgradering van het stationsgebied, ontwikkeling van het nieuwe bedrijventerrein Assen-Zuid en revitalisering en transformatie van het stadsbedrijvenpark zijn in de steigers gezet of in volle gang. Op en nabij het TT-circuit is het aanbod van toeristisch-recreatieve faciliteiten uitgebreid en hebben er meer evenementen plaatsgehad. De vestiging van een nieuw NS-station Assen-Zuid en de verdubbeling van de N33 dragen bij aan de verdere versterking van het vestigingsklimaat in Assen.
- Het Atalanta-project in Emmen volop in uitvoering is. De ondertunneling van de Hondsrugweg en de realisatie van het ontmoetingsplein zijn dan een feit. Rond die tijd zal de verplaatsing van het dierenpark eveneens plaatsvinden, waarna vervolgens de Hoofdstraatlocatie aangepakt kan worden.
- Er een netwerk bestaat tussen de 4 O's binnen de stedelijke netwerken.
- De Drentse Zuidas zich verder heeft ontwikkeld tot industriële en logistieke as. Op logistiek gebied heeft Emmen-Coevorden zich als Dryport verder ontwikkeld en Meppel als Blueport. Bij Hoogeveen ligt het accent op het wegvervoer, de Trafficport van de regio.

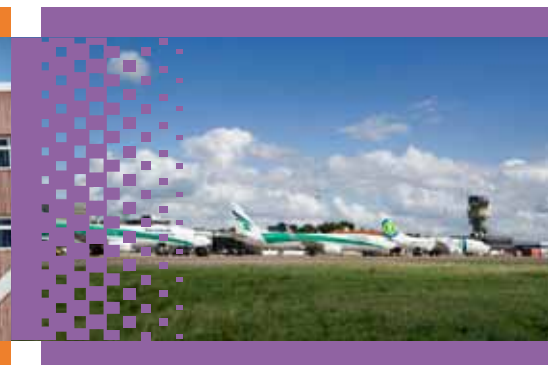
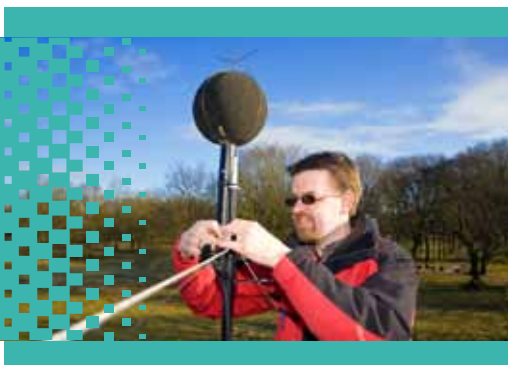
- De luchthaven GAE zich verder heeft ontwikkeld, waardoor de bestaande regionale bedrijvigheid meer profijt heeft van de luchthaven en zich nieuwe bedrijvigheid heeft gevestigd.
- Het Provinciaal herstructureringsprogramma 2010-2015 in uitvoering is gebracht, waardoor de kwaliteit van bestaande regionale bedrijventerreinen wordt gewaarborgd dan wel op niveau wordt gebracht.
- Vraag en aanbod van regionale bedrijventerreinen binnen de stedelijke netwerken wordt afgestemd.
- Doorontwikkeling van het Energie Transitiepark op het MERA-terrein.

Hoe gaan we dit realiseren?

Marketing Drenthe wordt in staat gesteld om meerjarig het imago van Drenthe via de pijlers wonen, werken en recreatie & toerisme positief te beïnvloeden. Hiermee wordt als het ware een 'etalage' van Drenthe gecreëerd. Wij zullen gebruik maken van de NOM om de acquisitie vorm te geven. Tevens zullen wij samen met de NOM blijven zoeken naar instrumenten die wij in kunnen zetten om Drenthe aantrekkelijker te maken als vestigingslocatie.

Het versterken van de stedelijke netwerken zal met name vanuit een gebiedsgerichte benadering worden aangepakt. Deze gebiedsgerichte aanpak komt tot uiting in een aantal belangrijke projecten waar de komende jaren (verder) mee aan de slag wordt gegaan. Ook kansen voor grensoverschrijdende samenwerking worden opgepakt. Daarbij denken we onder meer aan het Europark (Drentse Zuidas) en de regionale samenwerking in Groningen/Assen – Oldenburg/Bremen. Op het gebied van bijvoorbeeld arbeidsmarkt, ondernemerschap en logistiek zoeken we samenwerking met de Duitse Ems-As (A31-zone). Met Zwolle/Kampen wordt samenwerking gezocht op het terrein van havenlogistiek (Meppel). Daar waar het gaat over polymeren/kunststof technologie in Zuidoost-Drenthe werken we samen met Twente.

Met het PHP hebben wij de kaders gegeven voor de realisatie van de herstructureringsopgave tot 2013. De uitvoering zal door de gemeenten en het bedrijfsleven moeten worden opgepakt, waarbij de provincie zal faciliteren. We blijven actief op het gebied van parkmanagement, zij het vanuit een andere rol. Doordat de betrokken organisaties op niveau zijn, komt het voortouw nu bij andere partijen te liggen. De rol van aanjager is daarmee verdwenen, maar participatie blijft gewenst vanuit het netwerkperspectief en de mogelijkheid om een schakelrol te vervullen tussen gemeente, Rijk en bedrijfsleven.

Wij zetten in op het realiseren van regionale afstemming van vraag en aanbod van bedrijven-terreinen georganiseerd vanuit de stedelijke netwerken. Wij zullen het vraagstuk agenderen in de daarvoor bedoelde overlegplatforms en bieden aan ondersteunend te zijn aan de processen die moeten leiden tot afstemming. Echter, voor de regionale afstemming geldt ook dat de provincie een regulerende rol heeft. Uiteindelijk gaat het om de fysieke aspecten van het vestigingsklimaat en komt het ruimtelijk beleid dus direct om de hoek kijken. Onze Omgevingsvisie biedt de kaders waarbinnen de ruimtelijke ontwikkeling de komende jaren plaats zal moeten vinden.

Een groot deel van de financiering van projecten in het kader van infrastructuur en bedrijven-terreinen wordt mede gefinancierd met Europees dan wel nationaal geld. Wij zullen daarom als intermediaire overheidslaag tussen Rijk en gemeenten blijven opereren. Tevens zullen wij met onze stakeholders blijven zoeken naar vormen van betrokkenheid van derden bij het realiseren van de herstructureringsopgave. Bijvoorbeeld het verkennen van de mogelijkheden voor de NOM als regionaal ontwikkelbedrijf. Voor het verbeteren van het vestigingsklimaat zullen wij de lobby vooral richten op fondsverwerving in SNN-verband.

4.6 Beter benutten van toeristische mogelijkheden

Waar staan we nu?

In het KEI verstaan we onder de toeristische mogelijkheden de Drentse vrijetijdseconomie. De sector is in economisch opzicht belangrijk voor Drenthe. De directe en indirecte bestedingen voor dag- en verblijfsrecreatie lopen op tot bijna € 1,4 miljard per jaar en één op de elf banen in Drenthe is te herleiden tot de toeristische sector. De bestedingen in de vrijetijdssector blijven echter nog altijd achter bij het landelijk gemiddelde.

De fysieke en non-fysieke toeristische infrastructuur kent een stevige basis in Drenthe. Drenthe is nog altijd dé fietsprovincie bij uitstek. Wij hebben ons de afgelopen periode voornamelijk gericht op de aanleg van ontbrekende schakels in het netwerk. Ook is Drenthe aangesloten op het landelijke fietsknooppuntensysteem. Met de lancering van het internetplatform is een belangrijke bijdrage geleverd aan de non-fysieke infrastructuur. Het European Tourism Institute (ETI) van Stenden hogeschool, een kennisinstituut dat zich specialiseert in scenario-planning en forecasting voor de toeristische sector, beoogt in belangrijke mate bij te dragen aan de innovatieve slagkracht van de sector en nieuwe impulsen te geven aan het toeristisch bedrijfs-

leven in Noord-Nederland. Het instituut werkt intensief samen met de toeristische brancheorganisaties, (internationale) kennisinstellingen en het toeristische bedrijfsleven.

De RECRON en de Milieufederatie Drenthe hebben de handen ineen geslagen om te onderzoeken hoe economische belangen enerzijds en natuur en landschapsbelangen anderzijds elkaar kunnen versterken in plaats van belemmeren. Onder de noemer 'Natuurlijke Recreatie Drenthe' hebben zij voorstellen gedaan voor een instrumentarium dat moet leiden tot een win-win situatie. Het project wordt door de Drentse gemeenten en de provincie ondersteund en gefaciliteerd. In de Omgevingsvisie is aangegeven dat de provincie de aanpak van het project Natuurlijke Recreatie wil voortzetten.

De afgelopen periode is sterk ingezet op kwaliteitsverbetering van de sector via de toepassing van nieuwe technologieën, ontwikkeling van nieuwe producten, marktconcepten en publieksattracties. Naast de generieke instrumenten gericht op innovatie en ondernemerschap is in 2008 de Subsidieregeling Toerisme Natuurlijk! Drenthe (STINAT) opengesteld. De regeling heeft in de periode 2008 tot 2010 ongeveer € 60 miljoen aan investeringen in de sector uitgelokt. Daarnaast kunnen toeristische ondernemingen gebruik maken van de regeling Stimulering Innovatie van Plattelandsondernemingen (STIPO) en het noordelijke project Versterking Ondernemerschap Toeristische Sector (VOTR).

Ter bevordering van de productontwikkeling zijn in het kader van het pMJP middelen beschikbaar gesteld om productontwikkeling en promotie in de zogenoemde pMJP-gebieden van de grond te krijgen. Daarnaast heeft de vrijetijdseconomie een belangrijke plek gekregen in diverse gebiedsontwikkelingen zoals de ontwikkelingen rond Veenhuizen, het Holtingerveld, TT Assen, Atalanta Emmen en de Hondsrug.

De samenwerking van de provincie Drenthe met de belangrijkste partners op dit beleidsterrein is geïntensiveerd in het platform TRD, met gemeenten (Recreatieschap Drenthe) en Marketing Drenthe. Ook kennisinstellingen, zoals hogescholen, worden beter betrokken bij de versterking van de Drentse vrijetijdseconomie.

Promotie en marketing zijn van groot belang voor de toeristische sector. Een van de pijlers onder Marketing Drenthe is dan ook toerisme. Voor een verdere beschrijving wordt verwezen naar prioriteit 3, optimaliseren vestigingsklimaat.

Waar zetten we op in?

Daar waar recreatie met name tot de kerntaken van de gemeente behoort, richten wij ons op het stuwende deel van de vrijetijdseconomie. Onze strategie is erop gericht nieuwe toegevoegde waarde te creëren voor het totale vrijetijdspakket Drenthe door de inzet op innovatie en ondernemerschap. Hierbij hoort ook het bundelen van denkkraft en het uitlokken van investeringen uit de markt. Mede gelet op de kansen die de Drentse kernkwaliteiten bieden voor de vrijetijdseconomie zal onze inzet blijvend gericht zijn op het creëren van ruimte voor ondernemen.

Wij onderscheiden binnen de prioriteit Beter benutten van toeristische mogelijkheden de volgende maatregelen:

1. Stimulering innovatie toeristisch bedrijfsleven
2. (Verdere) ontwikkeling van bovenregionale vrijetijdseconomie
3. Stimulering fysieke ontwikkelingsruimte toeristisch bedrijfsleven

Ad 1. Stimulering innovatie toeristisch bedrijfsleven

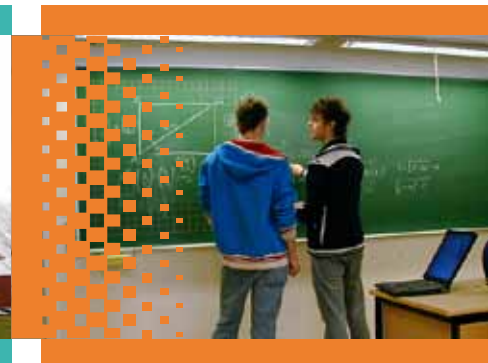
We richten ons op (product)innovatie, kennisdeling, het organiserend vermogen en de grensoverschrijdende netwerken in de sector. Door kennisdeling en netwerk- en clustervorming kan een vliegwieleffect gecreëerd worden. Immers, door versterking van het ondernemerschap kan een beter en meer compleet vrijetijdspakket Drenthe ontstaan, wat optimaal aansluit bij de vraag van (toekomstige) bezoekers aan Drenthe.

Ad 2. (Verdere) ontwikkeling van bovenregionale vrijetijdseconomie

Wij stimuleren verdere ontwikkeling van stuwende elementen die het vrijetijdspakket Drenthe vervolmaken. Hierbij denken wij aan stuwende evenementen, bovenregionale toeristische attracties, verblijf, fun shopping, nieuwe kansrijke niches in de zorgeconomie en dergelijke.

Ad 3. Stimulering fysieke ontwikkelingsruimte toeristisch bedrijfsleven

De kernkwaliteiten van Drenthe bieden potentie voor de vrijetijdseconomie. Er kan echter frictie bestaan tussen de gewenste economische ontwikkeling en de bestaande kernkwaliteiten. Om de kansen optimaal te kunnen benutten, zullen wij onze inzet blijven richten op het traject Natuurlijke Recreatie met de daarbij behorende instrumenten.

Hoofddoelstelling	Subdoelstelling	Prioriteit	Maatregelen	Thema		Gebied
				Generiek	Specifiek	Gebiedsgericht
Het scheppen (en behouden) van werkgelegenheid middels de ontwikkeling van een duurzame en robuuste sociaal-economische structuur	Het ontwikkelen van sterke stedelijke netwerken en een vitaal platteland (robuuste sociaal-economische structuur)	Beter benutten van toeristische mogelijkheden	Stimulering innovatie toeristisch bedrijfsleven	x		
			(Verdere) ontwikkeling van bovenregionale vrijetijdseconomie			x
			Stimulering fysieke ontwikkelingsruimte toeristisch bedrijfsleven			x

Waar willen we staan in 2015?

Onze inzet in deze prioriteit moet er toe leiden dat er in 2015:

- Een bovengemiddelde groei is van de bestedingen in de vrijetijdssector in vergelijking met de rest van Nederland.
- Een bovengemiddelde groei is van de werkgelegenheid in de vrijetijdssector in vergelijking met de rest van Nederland.
- Nieuwe stuwende elementen aan het Drentse vrijetijdsproduct zijn toegevoegd.
- Een structureel overleg is tussen partners in de sector vrijetijdseconomie.
- Ruimte is voor (nieuw)vestiging en uitbreiding van toeristische bedrijven.

Hoe gaan we dit realiseren?

Samen met huidige partners (TRD, Marketing Drenthe, gemeenten/recreatieschap, regiostructuren voor productontwikkeling, NOM en kennis- en onderwijsinstellingen) en nieuwe partners gaan we in de komende jaren werken aan de versterking van de vrijetijdssector in Drenthe. De inzet verschuift naar innovatie, acquisitie van nieuwe ondernemingen en de ruimtelijke inpassing van bedrijven in de vrijetijdssector. Wij hechten veel waarde aan het in stand houden en verder uitbouwen van het netwerk van de 4 O's.

Om nieuwe toegevoegde waarde voor het Drentse vrijetijdsproduct te creëren moeten er (ver)nieuwe(nde) producten en product-markt-partner combinaties ontstaan. Wij stimuleren

dit door gebruik te maken van het generieke instrumentarium ten behoeve van innovatie en ondernemerschap zoals dit onder prioriteit 1 is omschreven. Daarnaast moet de al in gang gezette productontwikkeling hiertoe bijdragen. Wij zullen zorgen voor de afstemming tussen de projecten onderling en de afstemming met Marketing Drenthe. Het gaat hierbij om projecten als Hunzevallei, Zwerven door Noordwest-Drenthe, Magisch Drenthe, Veencompagnie, Bestemming Zuidwest en het Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa.

De ontwikkeling van nieuwe stuwende bedrijvigheid in het kader van de vrijetijdseconomie zien wij met name in combinatie met integrale gebiedsontwikkeling. De gebieden waar wij ons op zullen richten in de aankomende periode zijn het Holtingerveld, TT gebied Assen, Veenhuizen, Atalanta Emmen, de Koningsas en Geopark de Hondsrug. Daarnaast zal er een sterke samenwerking met het Drents Olympisch Plan (Drenthe 2028) zijn. Wij gaan het gesprek aan met de NOM als het gaat om de acquisitie van nieuwe bedrijven in dit segment.

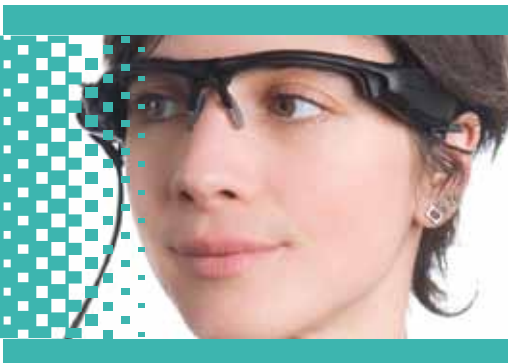
Wij zullen ons hard maken voor de verdere uitrol van het project Natuurlijke Recreatie Drenthe, met inbegrip van de uitwerking van het instrument Kavelruil Drentse Maat en het instellen van een compensatiefonds om tot creatieve oplossingen te komen die bij kunnen dragen aan (ruimtelijke) oplossingen voor zowel natuur en landschap als ondernemerschap. Wij zullen zowel richting de gemeenten als richting het bedrijfsleven het project blijvend onder de aandacht brengen.

4.7 Versterken van de agribusiness

Waar staan we nu?

De agribusiness omvat de primaire landbouw en de belangrijkste afnemers en toeleveranciers daarvan. De Drentse agribusiness is goed voor ca. 6% van de totale toegevoegde waarde (landbouw: 3,5%, voedingsmiddelenindustrie: 2,5%). In de afgelopen 10 jaar is de toegevoegde waarde van de agribusiness in Drenthe met gemiddeld 1,6% per jaar gegroeid. Dit ligt 0,1 procentpunt per jaar boven het landelijk gemiddelde groeipercentage en 0,2 procentpunt per jaar onder de groei in het noorden als geheel.

In Drenthe hebben de sectoren melkvee, akkerbouw, glastuinbouw en intensieve veehouderij de afgelopen decennia allemaal een forse schaalvergroting doorgemaakt. Schaalvergroting is vanuit ondernemersperspectief vooral een manier om de kostprijs te verlagen en daardoor de concur-

rentiepositie veilig te stellen. Een bijkomend effect is dat schaalvergroting heeft bijgedragen aan technologische vernieuwing. Dat heeft de Drentse landbouw t.o.v. het buitenland een technische voorsprong opgeleverd.

Noord-Nederland kent een uitgebreide, veelal provinciegrensoverschrijdende agro-infrastructuur voornamelijk gericht op de primaire sector. Kennisinstellingen zoals Nij Bosma Zathe, Kenniscentrum Akkerbouw Noordoost-Nederland (KANON) in Valthermond en SPNA (Stichting Proefboerderijen Noordelijke Akkerbouw) maken daar deel van uit, evenals organisaties als LTO Noord-Projecten en Syntens en een breed scala aan dienstverlenende bedrijven. De kennis op het gebied van agribusiness zit voornamelijk bij de (grotere) bedrijven. De belangrijkste kennisinstellingen zijn echter buiten Noord-Nederland gevestigd. De benodigde kennis zal dus voor een deel ook buiten Noord-Nederland gehaald moeten worden. Voor de agribusiness is vooral het contact met Universiteit Wageningen een heel belangrijk facet. Verder is voor de agribusiness de kennisontwikkeling in de life sciences sector van groot belang. De kennisbasis voor life sciences is in Noord-Nederland geconcentreerd bij de RUG/UMCG en een aantal hogescholen inclusief gelieerde instituten. Binnen de brede context van de life sciences is voor de agribusiness vooral de groene tak relevant. Hiervoor is behalve RUG/TNO het Van Hall-instituut als onderdeel van de WUR een belangrijk noordelijk kenniscentrum. De opleiding voor de uitvoerende niveaus in de agribusiness is via MBO-opleidingen voldoende aanwezig.

De provincie heeft het initiatief genomen tot de vorming van het Netwerk Agrocluster Drenthe. Hierin zijn bedrijven vertegenwoordigd die in een verschillende rol op verschillende plaatsen in agroketens actief zijn. Ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheden hebben hiermee een contactpunt. Het KANON is verantwoordelijk voor de instandhouding van het cluster.

Om te overleven zal de sector moeten innoveren. De marktkant op het snijvlak van traditionele agribusiness en groene life sciences is nog onderontwikkeld (onder andere kansen gekoppeld aan healthy ageing en zorgeconomie). Wel is te zien dat ook de grote agrifoodbedrijven steeds meer opschuiven richting life sciences. Delen van de 'groene' life sciences, op het snijvlak van agribusiness en food, vormen een interessant cluster met groeiperspectief. In het kader van een omvorming tot 'biobased economy' zijn de eerste voorzichtige stappen gezet. Door nieuwe toepassingen van grondstoffen in de (energie-intensieve) chemische en procesindustrie dragen de agrifoodbedrijven bij aan de vergroening van de industrie en de ontplooiing en verbreding van de biobased economy.

Ongeveer 70% van het grondgebied in Drenthe heeft een landbouwkundige bestemming. Hier zal de aankomende periode weinig in veranderen. Dit geldt niet voor het gebruik van agrarische bedrijfsgebouwen. Naar schatting 70% van de momenteel aanwezige agrarische bedrijfsgebouwen zal ten gevolge van de schaalvergroting in de nabije toekomst niet meer als zodanig gebruikt worden. Daarmee ontstaat fysieke ruimte voor vrijetijdseconomie en cottage industrie op het platteland. Voor een verdere beschrijving verwijzen wij naar prioriteit 3, optimaliseren vestigingsklimaat.

Er is een impuls gegeven aan de samenwerking en innovaties bij primaire bedrijven en in de keten door middel van projecten gefinancierd via het pMJP. Voor de ontwikkeling van een kenniscentrum voor de akkerbouw in Noordoost-Nederland (KANON) is in 2009 een businessplan opgesteld, waarin drie thema's centraal staan: water, bio-energie en ondernemerschap. In het onderzoek naar het regionaal gemengd bedrijf wordt gezocht naar het sluiten van regionale kringlopen. Door een betere synergie te creëren tussen akkerbouwers, melkvee-houders en bedrijfsleven kan de vitaliteit van het platteland in Drenthe verbeteren. Met het project 'Kennis boven de grond halen met sensortechnologie' wordt invulling gegeven aan de toenemende behoefte in de landbouw om realtime informatie te verzamelen, informatie uit te wisselen en om op basis van de informatie conclusies te trekken of processen aan te sturen en aan te passen.

Waar zetten we op in?

De bedreigingen voor de sector zijn evident. De transitie van de agribusiness naar markten en producten met hogere toegevoegde waarde is voor de sector van levensbelang. Daarnaast evolueert Europa naar een ander soort begroting, waarbij traditionele doelen – landbouw en regionaal beleid – moeten inleveren ten gunste van nieuwe ambities die op wereldvlak spelen: gevolgen klimaatverandering, energie(zekerheid), demografische ontwikkelingen, externe veiligheid, onderzoek en innovatie. Onze inzet is erop gericht deze bedreigingen en wijzigingen om te zetten in kansen voor een duurzame sector met een grote toegevoegde waarde.

Wij onderscheiden binnen de prioriteit Versterken van de agribusiness de volgende maatregelen:

1. Stimulering innovatie en ondernemerschap
2. Ontwikkeling biobased economy

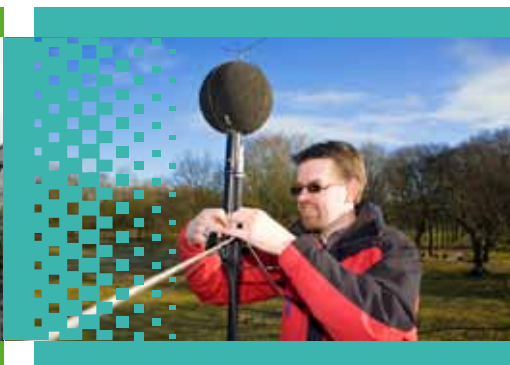
Ad 1. Stimulering innovatie en ondernemerschap

Om een voldoende basis te blijven behouden voor de economisch belangrijke agrisector is het van belang om binnen de hele agriketen te werken aan innovatieve productiemethoden, nieuwe producten en nieuwe merken. Kennis moet snel worden gevaloriseerd naar kunde en kassa in de hele agriketen. We richten ons op (product)innovatie die aansluit bij het nationale programma Food & Nutrition en de ontplooiing en verbreding naar een biobased economy.

Ad 2. Ontwikkeling biobased economy

Met de aanstaande wijziging van het GLB is het nodig binnen de agribusiness de bakens te verzetten om te kunnen overleven. Wij zetten in op de ontplooiing en verbreding van de biobased economy om te laten zien dat wij een antwoord hebben op de vragen van Europa en het Rijk als het gaat om de toekomst van de landbouwsector. Door nieuwe toepassingen van grondstoffen in de (energie-intensieve) chemische en procesindustrie dragen de agrifood-bedrijven bij aan de vergroening van de industrie. Onze inzet is erop gericht om sterkere en nieuwe verbindingen te leggen tussen de agribusiness-sectoren, kennisinstellingen en de ontwikkeling van technologie (kennisplatform biomassa) om zo innovatieve stappen te maken bij de scheiding en toepassing van biomassa. Wij zetten in op de ontwikkeling en opschaling van nieuwe processen en technieken.

Ook zetten wij in op het behoud van de status greenport satelliet voor het glastuinbouwgebied Emmen. Wij zien voor dit gebied kansen als het gaat om de ontplooiing van de biobased economy, onder andere middels het project 'proeftuin Zuidoost', waarin klimaat en energie-vraagstukken gecombineerd worden benaderd, maar ook in combinatie met verwerkende industrie en logistiek, gelet op de gunstige ligging aan de A37 ten opzichte van Duitsland en Noordoost-Europa.

Hoofddoelstelling	Subdoelstelling	Prioriteit	Maatregelen	Thema		Gebied
				Generiek	Specifiek	Gebieds-gericht
Het scheppen (en behouden) van werkgelegenheid middels de ontwikkeling van een duurzame en robuuste sociaal-economische structuur	Het ontwikkelen van sterke stedelijke netwerken en een vitaal platteland (robuuste sociaal-economische structuur)	Versterken van de agribusiness	Stimulering innovatie en ondernemerschap	x		
			Ontwikkeling biobased economy		x	x

Waar willen we staan in 2015?

Het agrocluster in Drenthe en Noord-Nederland heeft de uitdaging om de omslag te maken naar een meer kennis- en marktgeoriënteerde sector opgepakt. Doelstelling van het beleid is de nummer 1 regio te zijn op het terrein van de groene life sciences, het snijvlak tussen life sciences en de agribusiness. Daarnaast zullen de agrofoodbedrijven in moeten zetten op de transitie naar een biobased economy.

Onze inzet in deze prioriteit moet er toe leiden dat in 2015:

- Er een noordelijk agrocluster is bestaande uit de 4 O's.
- Er meerdere projecten zijn geïnitieerd op het snijvlak van agribusiness en food & nutrition.
- Er in noordelijk verband een lobby wordt gevoerd om de ombuigingen binnen het GLB in Noord-Nederland in te zetten voor de totstandkoming van een biobased economy.
- Er meerdere projecten zijn geïnitieerd in het kader van de transitie naar een biobased economy.
- Er samenwerking en kennisuitwisselingen tussen het agrocluster en andere sectoren (energie, chemie) is gerealiseerd wat leidt tot nieuwe innovaties en marktkansen, zoals een agropark of de koppeling tussen agribusiness en het Energie Transitiepark.
- De positie satelliet voor het glastuinbouwgebied Emmen binnen de greenports is gehandhaafd.

Hoe gaan we dit realiseren?

Om de agribusiness in kwalitatieve en kwantitatieve zin te laten groeien werken wij samen met een groot aantal andere partijen. De belangrijkste partners zijn: LTO Noord, NOM, het noordelijk agro-bedrijfsleven, onderwijs- en andere kennisinstellingen en het Ministerie van

LNv. Wij willen het Noordelijk Landbouwberaad benutten om aansluiting te zoeken bij het nationale programma Food & Nutrition.

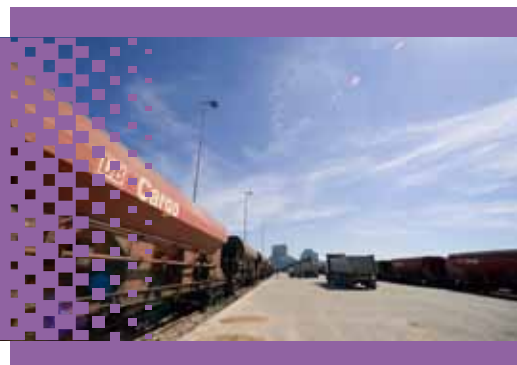
Om innovatie en ondernemerschap te vergroten zullen wij projecten stimuleren die de kennis vergroten op het snijvlak van agribusiness en food & nutrition en ten behoeve van de benutting van biomassa in nieuwe producten en volgens nieuwe processen. Voor het stimuleren van innovatie en ondernemerschap maken wij gebruik van het instrumentarium zoals dat onder prioriteit 1 is beschreven. Tevens willen wij meewerken aan de implementatie van verworven kennis via demonstratiefabrieken en proefopstellingen.

Wij zullen gericht lobby voeren samen met de noordelijke provincies en in IPO-verband om voldoende middelen voor de agribusiness beschikbaar te houden. Transitie naar een biobased economy is ons speerpunt. Wij zullen specifiek de regio Zuidoost/Veenkoloniën onder de aandacht brengen als 'proeftuin' voor de ontplooiing en verbreding van de biobased economy. Wij willen gebruik maken van het SNN om een gezamenlijke strategie uit te werken.

We nemen de ontplooiing en verbreding van de biobased economy mee bij de ontwikkeling van Agroparken/Energie Transitieparken in Drenthe. Het MERA-terrein en het glastuinbouwgebied in Emmen zijn hier concrete voorbeelden van. Tevens brengen wij de agribusiness, chemie en energie met elkaar in contact, creëren nieuwe combinaties, stimuleren netwerkvorming, brengen netwerken met netwerken in contact en zoeken wij partners binnen de provincie (onder andere gemeente Emmen), in Noord-Nederland en in Duitsland.

Wij hechten belang aan het in stand houden van het Netwerk Agrocluster Drenthe. Dit netwerk is ondergebracht bij het KANON. Wij zullen de instandhouding daarvan de aankomende periode blijven faciliteren. Het netwerk wordt de komende jaren versterkt tot een dynamisch agroplatform. Het wordt de voedingsbodem en ideeëngenerator van waaruit nieuwe samenwerkingsinitiatieven voortkomen.

Om de status van greenport satelliet te behouden voeren wij een lobby richting het Rijk. Daarnaast stimuleren wij kennisontwikkeling en de toepassing van nieuwe technieken met behulp van onderzoek in het Tuinbouw Business Centrum waarbij marketing een element is. Wij zoeken aansluiting bij rijksprogramma's en projecten op het gebied van biobased economy om de doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied te stimuleren.

5 Financieel kader

De afgelopen periode kende relatief ruime financiële kaders voor het realiseren van provinciale doelen. Het Kompasprogramma, Koers Noord, OP INTERREG en OP EFRO Noord-Nederland boden veel financiële mogelijkheden over een breed scala van gebieden. De komende jaren worden de bijdragen uit Koers Noord en OP EFRO fors minder. De aanstaande uitputting van de huidige programma's en het naar verwachting grotendeels wegvallen van toekomstige noordelijke programma's betekent een zwaardere financiële verantwoordelijkheid voor de provincie. Die zwaardere verantwoordelijkheid komt juist in een periode dat er bezuinigd moet worden. In hoofdstuk 2 constateerden we al dat de komende jaren voor een belangrijk deel in het teken zullen staan van afnemende financiële middelen.

De versterking van de economische structuur van Drenthe vergt blijvende aandacht. Het wegvallen van de middelen uit noordelijke programma's betekent dat nog sterker keuzes moeten worden gemaakt. Gelukkig hebben we de afgelopen jaren al een stevige basis gelegd.

Voor de verschillende prioriteiten zijn middelen opgenomen in de begroting van de provincie Drenthe. Een belangrijke basis voor het financiële kader van het KEI is programma 4 van de provinciale begroting. Uiteraard betekent het werken aan integrale doelstellingen ook dat de financiële kaders van aanpalende programma's als het RSP en het programma Klimaat en Energie mede de financiële ruimte bepalen. Tot slot zijn gegeven de ontwikkelingen de financiële kaders volop in beweging.

De volgende tabel geeft de bedragen weer die in de begroting 2011 staan. De bezuinigingen zijn hierin verwerkt. Deze bedragen geven een indicatie omdat de begroting voor 2011 nog moet worden vastgesteld.

Jaarbudgetten; in euro's x 1.000*

	2011	2012***	2013-2015***
Kennis en innovatie	8.519	2.878	3.042
Kennisontwikkeling, aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs	866	645	645
Vestigingsklimaat**	1.373	1.403	1.434
Vrijtijdseconomie	498	387	487
Agribusiness	498	507	607

* Bedragen zoals genoemd in de begroting. In de praktijk zijn de schotten minder hard, bijvoorbeeld omdat projecten bijdragen aan doelen van verschillende prioriteiten.

** Exclusief het Provinciaal herstructureringsprogramma.

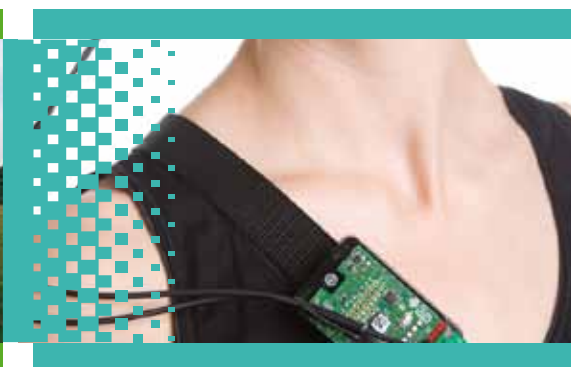
*** Raming per jaar.

Een element van de begroting van programma 4 vormt de reserve Versterking Economische Structuur (VES). De reserve VES is de afgelopen jaren onder andere benut voor de cofinanciering van projecten in het kader van Koers Noord en OP EFRO. De middelen in deze beide programma's zijn nu bijna uitgeput. Momenteel zijn we met het ministerie in gesprek over verlenging van het programma Koers Noord. In 2010 en 2011 zal nog een aantal Drentse projecten uit deze programma's worden beschikt en zal dus ook nog provinciale cofinanciering beschikbaar moeten worden gesteld. Koers Noord zal mogelijk na 2011 geen vervolg krijgen en het OP EFRO loopt formeel nog tot en met 2013. Als er al nieuwe Europese middelen naar de regio komen, dan is dat pas in 2014/2015 en fors minder dan nu. Wat wel langer doorloopt is het REP. De omvang hiervan is in verhouding tot Koers Noord en OP EFRO echter beperkt.

Het bovenstaande leidt tot de conclusie dat provinciale financiering de komende jaren eerder belangrijker dan minder belangrijk zal worden. In totaal zullen er immers fors minder externe middelen beschikbaar zijn voor de ontwikkeling van de Drentse economie. Er zal zeker worden gezocht naar alternatieve Europese en andere financieringsbronnen (bijvoorbeeld het FES, Fonds Economische Structuurversterking), maar de huidige omvang zal niet meer terugkeren. En kijkend naar de Europese trend om meer geld naar het sectorbeleid te brengen, moet de conclusie zijn dat we, om daar mee te doen, zeker ook eigen middelen moeten kunnen meebrengen. Dit betekent dat de komende jaren een beroep zal worden gedaan op de reserve Dynamische Investeringsagenda om die cofinanciering te kunnen blijven garanderen.

Er wordt naar gestreefd zoveel mogelijk draagvlak en aansluiting te vinden bij parallelle plannen en ontwikkelingen bij gemeenten en intermediaire organisaties.

6 Monitoring

6.1 Inleiding

Het KEI bevat de doelstellingen van de provincie Drenthe op economisch terrein en biedt een kader voor de activiteiten in de komende jaren. Op deze manier willen we werkgelegenheid scheppen (en behouden) via versterking van de economische structuur. De vijf benoemde prioriteiten en de acties die daaronder vallen dragen elk bij aan deze hoofddoelstelling.

Een goede monitoring achten wij van belang. Allereerst uiteraard om zicht te krijgen op de effecten van onze inspanningen. Daarnaast hechten we waarde aan een goede waarneming van onze (economische) omgeving. Niet alleen effecten van beleidsinspanningen, maar ook veranderende omstandigheden in de omgeving kunnen aanleiding geven tot een bijstelling van de koers. In dit hoofdstuk staat aangegeven hoe we deze monitoring gaan vormgeven.

6.2 Monitoring en de bijbehorende indicatoren

Monitoring van effecten

Het KEI is een uitwerking van de Economische Beleidsagenda 2010-2015. Uiteraard willen we daarbij de effecten van onze inspanningen in kaart brengen. Onze inspanningen kunnen echter niet los worden gezien van andere ontwikkelingen. Simpel gesteld: de Drentse werkgelegenheidsontwikkeling is niet alleen afhankelijk van onze acties, maar is het resultaat van diverse ontwikkelingen (bijvoorbeeld ontwikkeling wereldhandel, nationaal beleid, sectorale ontwikkelingen, etc.). De eigen sturing op de mate van doelbereik wordt hierdoor beperkt. Dit maakt het dan ook lastig om prestatie-indicatoren te vinden die iets zeggen over de realisatie van de doelstellingen en tegelijkertijd een indruk geven van de bijdrage van het beleid van de provincie hieraan. Een probleem overigens dat herkenbaar is in overheidsland. De leeswijzer bij de begroting van het Ministerie van EZ laat zien dat we hier niet alleen in staan. Het ministerie benoemt dezelfde reden met daaraan toegevoegd de opmerking dat op sommige terreinen geheel geen statistieken voorhanden zijn en als dat wel het geval is, deze vaak één of meerdere jaren vertraagd zijn (N.B.: voor regionale statistieken gelden deze problemen nog sterker).

Desondanks zijn we van mening dat er manieren zijn om inzichtelijk te maken wat we bereikt hebben (halverwege en na afloop). Aansluitend bij het feit dat het hier een economisch programma betreft, willen we de investerings- en werkgelegenheidseffecten zo goed mogelijk in kaart brengen. Dit doen we via de indicatoren:

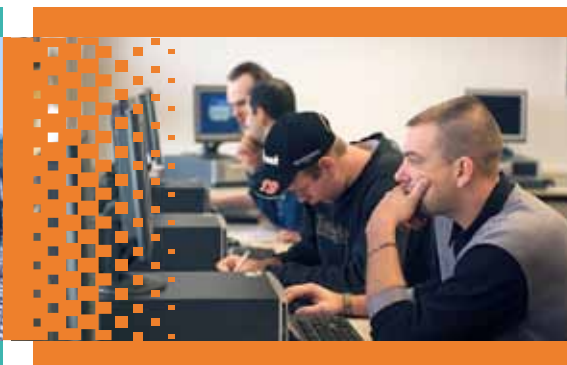
- provinciaal verleende subsidies;
- daarmee gepaard gaande cofinanciering door andere overheidsgeledingen (EU, Rijk én gemeenten);
- uitgelokte investeringen door private partijen;
- de met de totale investering samenhangende bruto gecreëerde werkgelegenheid.

Andere indicatoren waar al vrij snel aan gedacht wordt zijn zaken als aantal projecten, aantal deelnemers, aantal samenwerkingsverbanden, aantal clusters, etc. Hoewel deze kwantificeerbaar zijn, zijn wij van mening dat het weinig zegt over de effecten op de economische ontwikkeling. We nemen ze daarom niet mee in de effectmonitor.

Voor specifieke onderwerpen is wel degelijk een concrete prestatie-indicator te benoemen (anders dan werkgelegenheid en investering). Deze is echter vaak verbonden aan concrete acties en daarmee niet aan een gehele maatregel (laat staan prioriteit) te koppelen. Pas in de op te stellen jaarprogramma's zullen de concrete acties benoemd worden die we jaarlijks gaan verrichten om onze doelen te bereiken. Daar zullen dit soort effecten dan ook in beeld komen.

Monitoring van de omgeving

De monitoring beperkt zich niet tot de meting van de effecten van ons eigen beleid. Zoals gesteld: onze inspanningen kunnen niet los worden gezien van andere ontwikkelingen. Dat betekent dan ook dat we de uitkomsten van onze effectmeting in de regionale context willen plaatsen middels een omgevingsmonitoring. Deze monitoring zal op prioriteitsniveau plaatsvinden. Dat wil zeggen dat voor indicatoren is gekozen die het beste aansluiten bij de betreffende prioriteit en een goed beeld geven van de regionale prestatie op het betreffende vlak. Voor een omgevingsmonitoring is dit het ideale abstractieniveau. De prioriteiten zelf kennen onderling geen forse overlap, de gekozen indicatoren zijn een goede vertaling van de prioriteit, en de bijbehorende data zijn voorhanden.

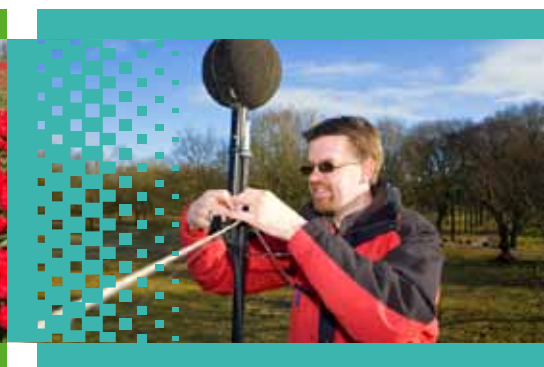

De onderstaande tabel geeft aan welke indicatoren bij de omgevingsmonitoring worden betrokken:

Indicatoren KEI

Prioriteit	Indicatoren
Algemeen (prioriteitoverstijgend)	aantal arbeidsplaatsen (werkgelegenheidsontwikkeling)
1. Versterken van de regionale innovatiekracht	- aantal starters - ontwikkeling R&D-uitgaven
2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	- werkloosheidspercentage - opleidingsniveau beroepsbevolking - aantal (onvervulde) vacatures
3. Optimaliseren vestigingsklimaat	- ontwikkeling imago Drenthe - aantal arbeidsplaatsen in de stedelijke netwerken Groningen-Assen en Drentse Zuidas (werkgelegenheidsontwikkeling) - voorraad bedrijventerreinen en jaarlijkse uitgifte
4. Beter benutten van toeristische mogelijkheden	- aantal arbeidsplaatsen in de vrijetijdssector (werkgelegenheidsontwikkeling) - ontwikkeling van de bestedingen in de vrijetijdssector - ontwikkeling aantal toeristische overnachtingen
5. Versterken van de agribusiness	aantal arbeidsplaatsen in de agribusiness (werkgelegenheidsontwikkeling)

In een aantal gevallen zegt het regionale cijfer op zich niet bijster veel. Een beperkte daling van de werkgelegenheid zal snel geïnterpreteerd worden als een slecht resultaat, terwijl (uiteraard) het omgekeerde geldt voor een lichte groei van het aantal arbeidsplaatsen. Het ligt echter genuanceerder. Een geringe krimp tijdens een hevige recessie kan gezien worden als een betere prestatie dan een matige groei in tijden van hoogconjunctuur. Om voor deze conjuncturele invloeden te ‘corrigeren’ zal, daar waar nodig, een vergelijking met de Nederlandse situatie worden gemaakt.

6.3 Rapportage over de uitvoering van het KEI

Voor een omgevingsmonitor is een jaarlijkse frequentie niet zinvol. Allereerst omdat de jaarlijkse wijzigingen in een aantal gevallen gering zullen zijn en daarnaast omdat de wijzigingen die waar te nemen zijn vaak het gevolg zijn van gewijzigde omstandigheden die buiten de beïnvloedingssfeer van de provincie vallen.

De looptijd van het KEI is 2011-2015. Wij zullen na vaststelling van het KEI een nulmeting verrichten aan de hand van de hierboven genoemde indicatoren. Halverwege de looptijd zullen we een meting uitvoeren. Samen met de bevindingen uit de jaarprogramma's kan dat eventueel aanleiding zijn tot een bijstelling van de koers. Vervolgens zullen we bij het einde van het KEI 2011-2015 een eindevaluatie uitvoeren. Op deze manier spelen we alert in op nieuwe ontwikkelingen en kan een daaropvolgend uitvoeringskader ingevuld worden.

7 Hoe verder

Uit de ontvangen reacties op het concept-KEI blijkt, dat er een breed draagvlak is voor dit KEI. De inhoudelijke reacties zijn gebruikt bij de opstelling van de definitieve versie. Wij waarderen de input die de externe partners tijdens de totstandkoming van het KEI hebben geleverd. Samen met onze stakeholders gaan we nu verder uitvoering geven aan het KEI. Diverse partijen hebben aangeboden daar actief aan bij te willen dragen. Hiervan maken we graag gebruik.

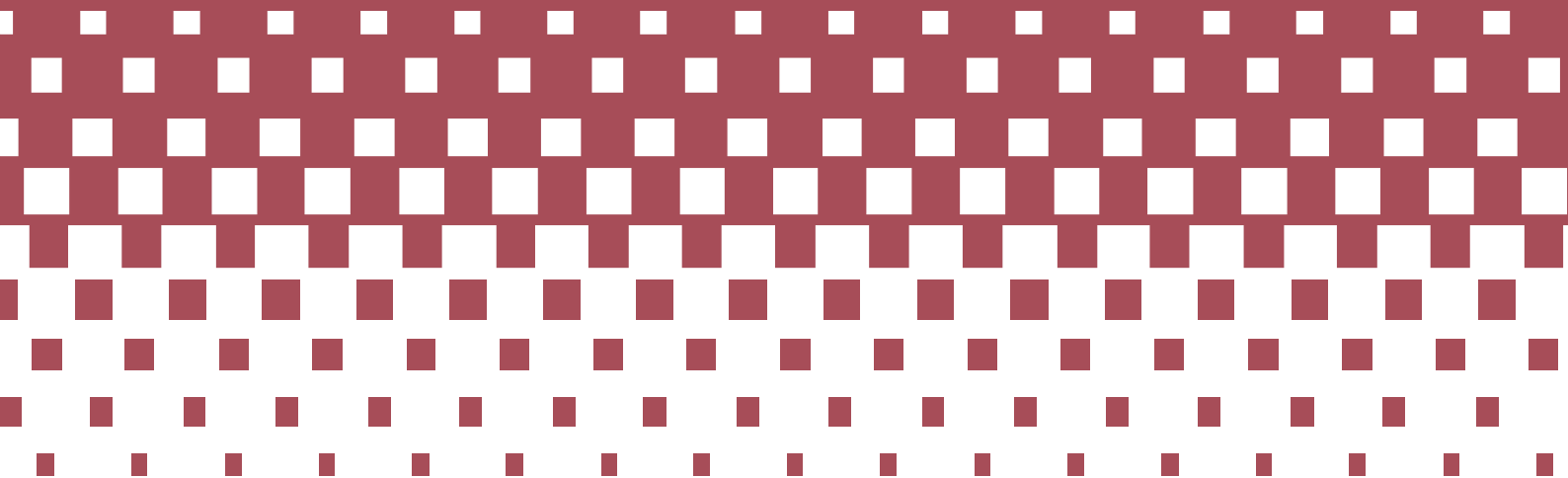
Op basis van het KEI, als dynamisch en richtinggevend kader, gaan we in gesprek met onze stakeholders om afspraken te maken over de uitvoering. Deze afspraken worden opgenomen in de operationele jaarprogramma's die jaarlijks worden opgesteld. Hierin staan concrete acties en activiteiten, wie deze uitvoert, hoe het wordt uitgevoerd en de financiering ervan. Door jaarlijks opnieuw te programmeren kunnen we flexibel inspelen op de dynamische omgeving waarin we opereren. Het jaar 2011 is daarbij een overgangsjaar, waarin we dit proces in gang gaan zetten.

De veranderende rol van de provincie is van invloed op de wijze waarop de uitvoering vorm wordt gegeven en daarmee op de rol van betrokken partijen in het economische beleidsveld. Dit is een zoekproces. Bij dit zoekproces en het opstellen van de jaarprogramma's maken wij graag gebruik van het aanbod van onze stakeholders om hier samen invulling aan te geven en delen van de uitvoering op te pakken.

De gesprekken met de stakeholders worden eind 2010/begin 2011 gestart. De uitkomst hiervan willen we graag in de eerste helft van 2011 in een bijeenkomst met de partijen bespreken. Dit resulteert in het jaarplan 2011 met een doorkijk naar de resterende periode van het KEI.

Bijlagen

1

Doelenboom KEI

Hoofddoelstelling	Subdoelstellingen	Prioriteiten	Maatregelen	Thema		Gebied
				Generiek	Specifiek	Gebieds-gericht
Het scheppen (en behouden) van werkgelegenheid middels de ontwikkeling van een duurzame en robuuste sociaal-economische structuur	Het versterken van de (inter-nationale) economische concurrentiepositie (transitie kenniseconomie)	Versterken van de regionale innovatiekracht	Versterking kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren		x	x
			Stimulering ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB	x		
		Optimalisatie aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	Aanpak kritische sectoren	x	x	
			Versterking kennisinfra-structuur en stimulering kenniscirculatie	x	x	x
			Stimulering sociale innovatie	x		
	Het ontwikkelen van sterke stedelijke netwerken en een vitaal platteland (robuuste sociaal-economische structuur)	Optimaliseren vestigingsklimaat	Marketing, promotie en acquisitie	x		
			Versterking vestigingsklimaat stedelijke netwerken Groningen-Assen en Zuidas			x
			Verbetering kwaliteit werklocaties			x
		Beter benutten van toeristische mogelijkheden	Stimulering innovatie toeristisch bedrijfsleven	x		
			(Verdere) ontwikkeling van bovenregionale vrijetijdseconomie			x
			Stimulering fysieke ontwikkelingsruimte toeristisch bedrijfsleven			x
		Versterken van de agribusiness	Stimulering innovatie en ondernemerschap	x		
			Ontwikkeling biobased economy		x	x

2 Lijst met afkortingen

API	Applied Polymer Innovations
DART	Drentse Agenda Recreatie en Toerisme
DBL	Drentse Bedrijfslocaties
EANN	Energieakkoord Noord-Nederland
EDR	Eems Dollard Regio
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
ETI	European Tourism Institute
EU	Europese Unie
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FES	Fonds Economische Structuurversterking
GAE	Groningen Airport Eelde
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
HIT	Hanze Institute of Technology
HRM	Human Resource Management
IAD	Innovatief Actieprogramma Drenthe
IPO	Interprovinciaal Overleg
KANON	Kenniscentrum Akkerbouw Noordoost-Nederland
KEI	Kader voor Economische Investerings
KvK	Kamer van Koophandel
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MKB	Midden- en kleinbedrijf
NHI	Nieuwe Hanze Interregio
NIOF	Noordelijke Innovatie Ondersteuningsfaciliteit
NOM	Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij
4 O's	Ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid
PHP	Provinciaal herstructureringsprogramma
pMJP	Provinciaal Meerjarenprogramma
PNS	Provincie Nieuwe Stijl
R&D	Research & Development
REP	Ruimtelijk-Economisch Programma
RSP	Regiospecifiek Pakket
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
SKA	Square Kilometre Array
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland

SPNA	Stichting Proefboerderijen Noordelijke Akkerbouw
STINAT	Subsidieregeling Toerisme Natuurlijk! Drenthe
STIPO	Stimulering Innovatie van Plattelandsondernemingen
TCNN	TechnologieCentrum Noord-Nederland
TRD	Toeristisch Recreatief Drenthe
TU	Technische Universiteit
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
VES	Versterking Economische Structuur
VOTR	Versterking Ondernemerschap Toeristische Sector
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
WUR	Wageningen Universiteit en Researchcentrum

